

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Millainen on hyvä tapaamispaikka?

Tapaajavanhempien ja lasten kokemuksia tapaamispaikka Poukaman tiloista
ja ohjaajista

Sanna Lisakkila

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Joulukuu/2011

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Sanna Iisakkila	Sivumäärä 44+ 7 liitesivua
Työn nimi Millainen on hyvä tapaamispaikka? Tapaajavanhempien ja lasten kokemuksia tapaamispaikka Poukaman tiloista ja ohjaajista	
Ohjaava opettaja Juha Niiranen	
Työn tilaaja Tapaamispaikka Poukama	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyöni tilaaja on Kanta-Hämeen perhetyö ry:n Tapaamispaikka Poukama. Tapaamispaikka Poukamassa järjestetään valvottuja sekä tuettuja tapaamisia lapsille ja heistä erossa asuville vanhemmille. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millainen on hyvä tapaamispaikka tapaamispaikan asiakkaiden näkökulmasta. Tapaamispaikkaa tarkastellaan sen fyysisten tilojen ominaisuuksien sekä ohjaajien perusteella.</p> <p>Tapaamispaikan asiakkailta tässä työssä tarkoitetaan tapaamispaikassa käyviä tapaajavanhempia sekä lapsia. Tämän opinnäytetyön tarkoitus on saada tietoa siitä, mitä asioita tapaamispaikan fyysisten tilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon sekä millaista tukea asiakkaat tarvitsevat ohjaajilta tapaamisten aikana.</p> <p>Tapaajavanhemmille ja lapsille toteutettiin asiakaskysely, jossa selvitettiin heidän näkemyksiään tapaamispaikan tiloista ja ohjaajista. Tapaamispaikkaohjaajan näkökulmaa aiheeseen selvitettiin tapaamispaikkakoordinaattorin haastattelulla sekä tapaamisten havainnoinnilla.</p> <p>Opinnäytetyö antaa tietoa ja kehittämissuhteita etenkin tapaamispaikka Poukamalle, mutta tuloksia voivat hyödyntää myös muut tapaamispaikat oman toimintansa suunnittelussa.</p> <p>Aihe on ajankohtainen, koska tapaamispaikkojen tarve on entistä suurempi lisääntyneiden huoltajuuksien ja lasten huostaanottojen myötä. On tärkeää, että tapaamispaikoista saadaan viihtyisiä paikkoja, joissa lasten ja vanhempien on mukava olla yhdessä ja joissa on asiantuntevat ohjaajat.</p> <p>Tapaamispaikkojen tilojen suhteen ei ole aiempaa tutkimusta tehty, joten koin, että tämä on aihe jota pitää tutkia. Pidin tärkeänä myös sitä, että lapsen ääni saadaan kuuluviin, koska lapset ovat kuitenkin tapaamispaikan pääasiakkaita ja lapsen edun ja oikeuden toteutumisen vuoksi tapaamisia järjestetään.</p>	
Asiasanat: Tapaamispaikka, valvotut tapaamiset, tapaajavanhempi, tapaamispaikkaohjaaja	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Degree programme in organisation and youth work

ABSTRACT

Author Sanna Iisakkila	Number of Pages 44+7
Title What kind of child contact centre is good? Meeting parents and children's experiences from the space and workers of the child contact centre Poukama	
Supervisor Juha Niiranen	
Subscriber Child contact centre Poukama	
Abstract <p>This thesis subscriber is Registered association of family work in Tavastia proper and Child contact centre Poukama. Poukama arranges supervised and supported meetings for children and parents who are living separately. The aim of this thesis was to find out what kind of child contact centre is good from the clients point of view. The child contact centre is observed from its physical space and workers feature.</p> <p>The child contact centres clients mean the children and parents who visit in Poukama. The purpose of this thesis was to get information from clients of what things have to take account by planning the space of the contact centre and what kind of support clients need from the workers of the contact centre during the meetings.</p> <p>Meeting parents and children was carried out a query, which target was to find out their views about the contact centre and its workers. The contact centres workers perspective was studied interviewing the contact centres coordinator and by observation of the meetings.</p> <p>Thesis gives information and development proposals especially to the child contact centre Poukama, but results can be used also by other child contact centres when they are planning their operation.</p> <p>The subject is topical because the need for the child contact centres is greater because of the increasing custody disputes. It is important that the contact centres will be comfortable places, where children and parents can have nice time together and where are expert workers.</p> <p>Related to child contact centres spaces are not made research before so I felt that this is a topic that needs to be studied. I liked the importance of that the voice of the children can be heard because children are the contact centres main clients and meetings are being held because of the interests and the right of the child.</p>	
Keywords: Child contact centre, supervised meetings, meeting parent, worker of the child contact centre	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

JOHDANTO	5
1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS	6
2 KANTA-HÄMEEN PERHETYÖ RY. JA TAPAAMISPAIKKATOIMINTA	7
2.1 Kanta-Hämeen perhetyö ry.	7
2.2 Tapaamispaikkatoiminta	8
2.3 Tapaamispaikan fyysiset tilat	9
2.4 Leikin ja lelujen merkitys lapselle	13
2.5 Tapaamispaikkaohjaajan rooli	15
3 MIKSI TAPAAMISPAIKKOJA TARVITAAN?	16
3.1 Lapsen oikeus tavata vanhempansa	17
3.2 Huoltoriidat	18
3.3 Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset	19
4 TUTKIMUSMENETELMÄT	20
4.1 Asiakaskysely	21
4.2 Haastattelu	24
4.3 Havainnointi	24
5 TUTKIMUSTULOKSET	25
5.1 Tapaajavanhemman näkökulma	26
5.1.1 Tapaamispaikan fyysiset tilat tapaajavanhemman näkökulmasta	26
5.1.2 Tapaamispaikkaohjaajat tapaajavanhemman näkökulmasta	27
5.2 Lapsen näkökulma	28
5.2.1 Tapaamispaikan fyysiset tilat lapsen näkökulmasta	29
5.2.2 Tapaamispaikkaohjaajat lapsen näkökulmasta	30
5.3 Tapaamispaikkakoordinaattorin haastattelu	31
5.3.1 Tilojen merkitys ohjaajan näkökulmasta	31
5.3.2 Tapaamispaikkaohjaajan työ suhteessa asiakkaisiin	33
5.4 Oma havainnointi	34
6 YHTEENVETO	35
6.1 Kehittämisehdotuksia Tapaamispaikka Poukamalle	36
6.2 Oman työn arviointi	38
7. LOPUKSI	39
LÄHTEET	42
LIITTEET	45
Liite 1 Kyselylomake, Aikuinen	
Liite 2 Kyselylomake, Lapsi	
Liite 3 Saatekirje, Huoltaja	
Liite 4 Saatekirje, Tapaajavanhempi	
Liite 5 Haastattelukysymykset, Tapaamispaikkakoordinaattori	

JOHDANTO

Keväällä 2011 suoritin kymmenen viikon työharjoittelun Kanta-Hämeen perhetyö ry:n tapaamispaikka Poukamassa. Tein harjoittelun sekä opintoihini liittyvän kehittämisprojektin tapaamispaikkatoimintaan liittyen. Kehittämisprojektin tavoitteena oli saada asiakaspalautteen kerääminen aktivoitua uudelleen sekä tehdä asiakkaille asiakaspalautekysely. Aiemmista asiakaspalautekyselyistä oli vuosia aikaa. Projekti toteutettiin ja se meni hyvin. Harjoittelun ja projektin jälkeen olen tehnyt tapaamispaikkaohjaajan töitä Poukamassa.

Opinnäytetyön tekeminen tapaamispaikka Poukamaan liittyen oli luonnollinen jatku-mo kehittämisprojektille. Tätä opinnäytetyötä voidaan ikään kuin pitää projektin jatko-na. Projektin tarkoitus oli selvittää yleistä asiakastyytyväisyyttä tapaamispaikkaan liittyen ja vaikka tulokset olivat hyviä, olivat tapaajavanhemmat kuitenkin arvioineet tapaamispaikan tilat heikoimmaksi osa-alueeksi Poukaman toiminnassa. Idea opinnäytetyön aiheesta lähti tapaamispaikan työntekijöiltä. Haluttiin saada tietoa tilojen merkityksestä asiakkaille ja kehittämisideoita toiminnalle. Tapaamispaikan tilojen merkitystä asiakkaille ei aiemmin ole juuri tutkittu, joten pidin aihetta mielenkiintoise-na ja tutkimisen arvoisena senkin takia.

Aluksi käsittelen työssäni opinnäytetyön tarkoitusta lyhyesti jonka jälkeen kerron hieman Ensi- ja turvakotien liitosta sekä Kanta-Hämeen perhetyö ry:stä. Tämän jäl-keen käyn läpi tapaamispaikkakäytäntöjä. Käyn läpi myös tapaamispaikkaohjaajan työtä sekä sitä millaiset tapaamispaikka Poukaman tilat ovat tällä hetkellä ja mitä tilo-ja suunniteltaessa tulee ottaa huomioon.

Esittelen myös tutkimuskysymykseni ja tässä opinnäytetyössä käyttämiäni tutkimus-menetelmiä. Tämän jälkeen käyn läpi tutkimustuloksia ja lopuksi pohdin opinnäyte-työprosessiani ja kehittämis ehdotuksia Poukaman toiminnalle.

1 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on selvittää asiakkaiden näkökulmia ja mielipiteitä siihen, millainen on hyvä tapaamispaikka? Millaisessa tapaamispaikassa viihdytään ja mitkä asiat viihtymiseen vaikuttaa? Tapaamispaikkaa arvioidaan kahdesta eri näkökulmasta, jotka ovat fyysiset tilat ja tapaamispaikkaohjaajat. Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa tietoa etenkin Hämeenlinnan tapaamispaikka Poukamalle, mutta tuloksia voidaan hyödyntää muidenkin tapaamispaikkojen toiminnan suunnittelussa. Opinnäytetyön tuloksien pohjalta tapaamispaikka Poukama voi kehittää omaa toimintaansa ja omia tilojaan asiakkaiden tarpeisiin sopivammaksi.

Keväällä 2011 toteuttamani kehittämisprojektin jälkeen tuli sellainen olo, että haluaisin myös opinnäytetyön tapaamispaikkatoimintaan liittyen tehdä, koska aihe oli itselleni uusi ja mielenkiintoinen. Osaltaan tähän valintaan johti myös se, että projektin jälkeen minut palkattiin Poukamaan tuntityöntekijäksi tapaamispaikkaohjaajan tehtäviin, joten kontaktini tapaamispaikkaan säilyi muutenkin.

Opinnäytetyön aiheen taustalla oli kiinnostus saada asiakkailta palautetta jostain konkreettisesta aiheesta, kuten tiloista. Tilat ovat kuitenkin sellainen asia, joka tulee puheeksi heti kun asiakas tulee ensimmäisen kerran Poukamaan tutustumiskäynnille. Lapsille näytetään lelut ym. ja aikuisille mahdollisuudet, joita tapaamispaikka tarjoaa ja mitä lapsen kanssa tapaamisissa voi tehdä. Tilat herättävät aina kiinnostusta ja etenkin tapaamispaikassa fyysiset tilat ja ovat tärkeä asia lapsen ja aikuisen viihtyvyyden sekä tapaamisen onnistumisen kannalta.

Tutkimusaineisto hankittiin teettämällä kysely tapaamispaikassa käyville lapsille ja tapaajavanhemmille. Haastattelin myös tapaamispaikan toiminnasta vastaavaa tapaamispaikkakoordinaattoria saadakseni ammattilaisen näkökulmaa aiheeseen. Havainnoin tapaamisia oman työni ohella tapaamisten valvomisen yhteydessä.

Tutkimuskysymykseni on: Millainen on hyvä tapaamispaikka asiakkaiden näkökulmasta? Alakysymyksiä ovat: Mitkä asiat vaikuttavat asiakkaiden viihtymiseen tapaamispaikassa? Miten tapaamispaikan tiloja voisi parantaa? ja Mikä merkitys tapaamis-

paikkaohjaajalla on asiakkaille sekä Miten ohjaaja voi tukea asiakkaita tapaamisen aikana?

2 KANTA-HÄMEEN PERHETYÖ RY. JA TAPAAMISPAIKKATOIMINTA

Tässä kappaleessa kerron hieman tarkemmin Kanta-Hämeen perhetyö ry:stä ja sen toimintamuodoista ja palveluista. Kerron myös tapaamispaikkatoiminnasta ja tarkennan sitä, mitä kaikkea tapaamispaikan tilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon. Olen lisännyt tähän kappaleeseen myös muutamia kuvia tapaamispaikka Poukaman tiloista, jotta lukijan on helpompi hahmottaa millaisesta paikasta on kyse.

Ensi- ja turvakotien liitto on vuodesta 1945 toiminut valtakunnallinen lastensuojelujärjestö, jonka tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja perhettä, ehkäistä perheväkivaltaa sekä turvata lapsen oikeus turvalliseen kehitykseen ja hyviin kasvuolosuhteisiin. Liitto on lasten ja perheiden etujen valvoja sekä vauvaperhetyön ja perheväkivallan asiantuntija. Ensi- ja turvakotien liitolla on 29 jäsenyhdistystä joiden keskusjärjestönä se toimii. (Ensi- ja turvakotien liitto 2011.)

2.1 Kanta-Hämeen perhetyö ry.

Kanta- Hämeen perhetyö ry. on Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistys, jonka toimipaikka sijaitsee Hämeenlinnassa. Kanta-Hämeen perhetyö ry. tuottaa lastensuojelun ja ennaltaehkäisevän lastensuojelun avohuollon palveluja. Yhdistyksen toimintamuotoja ovat: Tapaamispaikka Poukama, Alvari-perhetyö, Ennaltaehkäisevä perhetyö, Vanajan vankilan perheosasto sekä Rikosuhripäivystys (RIKU). (Ensi- ja turvakotien liitto 2011.)

Yhdistyksen tarkoituksena on tukea ja kehittää lasten ja perheiden hyvinvointia sekä heidän elinympäristöään tuottamalla heitä tukevia palveluita. Painopisteenä yhdistyksen toiminnassa on vanhemmuuden tukeminen ja perheiden toimintakyvyn ylläpitäminen. Yhdistys on yhteistyössä eri viranomaisien kanssa sekä järjestöjen ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa. Tämän lisäksi yhdistys voi toimintansa kehittämiseksi har-

joittaa koulutus-, konsultointi- ja työnohjaustoimintaa. (Kanta-Hämeen perhetyö ry. 2011.)

2.2 Tapaamispaikkatoiminta

Tapaamispaikkatoiminta on alkanut vuonna 1982 Porin ensikotiyhdistyksessä yhteistyössä Porin kaupungin lastensuojelutoimiston kanssa. Muita tapaamispaikkatoiminnan aloittajia tuolloin olivat Helsingin pienperheyhdistys ja Tampereen ensikotiyhdistys. Tarve tapaamispaikkoihin tuli monilta eri tahoilta. Tapaamisvaikeuksissa olleet ihmiset sekä sosiaalityöntekijät ottivat yhteyttä ensikotiin. Aluksi tapaamispaikan käytön syynä oli useimmiten se, että muutakaan paikkaa tapaamisiin ei ollut. Vanhemmat asuivat eri paikkakunnilla, asuntoloissa tai laitoksissa. Vanhempien mielenterveysongelmat, alkoholismi ja keskinäinen epäluottamus olivat tapaamispaikan käyttöön johtaneita syitä. Vapaaehtoiset tapaamispaikkaemännät paitsi tarjosivat fyysiset tilat tapaamisiin myös pyrkivät auttamaan tapaamisten onnistumisessa. (Kalavainen 2004, 14.)

Vuonna 1984 voimaan tullut laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta vaikutti myös osaltaan tapaamispaikkatoiminnan laajentumiseen. (Huotari 2003, 3; Kalavainen 2004, 15.) Laki mahdollisti molempien vanhempien säilymisen huoltajina eron jälkeen ja lapsen ja muualla asuvan vanhemman suhteen ja yhteydenpidon turvaaminen sai samalla entistä suuremman merkityksen, ja sitä alettiin korostaa lapsen oikeutena (Kuronen 2003, 110). Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten tapaamispaikkoja oli vuonna 1986 jo kymmenellä paikkakunnalla. Työn vaativuuteen alettiin kiinnittää pian huomiota ja todettiin että pelkästään vapaaehtoisten voimin ei toimintaa voitaisi hoitaa vaan mukaan tarvittaisiin myös ammattityöntekijöitä. (Kalavainen 2004, 15.)

Tapaamispaikka Poukamassa järjestetään vanhempien ja heistä erossa asuvien lasten valvottuja sekä tuettuja tapaamisia. Tapaamiset ovat kestoltaan 1-3 tuntia ja niissä on mukana yleensä kaksi ohjaajaa, jotka huolehtivat lapsen turvallisuudesta tapaamisen aikana ja valvovat tapaamisen kulkua. Ohjaajat pyrkivät mahdollistamaan vanhemmalle ja lapselle mukavan tapaamisen, jossa he saavat viettää aikaa yhdes-

sä. Tapaamispaikka Poukama järjestää kolmea erilaista palvelua, joita ovat tuetut tapaamiset, valvotut tapaamiset sekä valvotut vaihdot. (Tapaamispaikka Poukama 2011; Kalavainen 2004.)

Tuetut tapaamiset määrätään silloin, kun tapaajavanhempi tarvitsee tukea vanhemmuudessa, mutta ei nähdä, että lapsen turvallisuus olisi uhattuna. Valvotut tapaamiset määrätään esimerkiksi silloin, kun kyseessä on lapseen kohdistuneen väkivallan tai hyväksikäytön epäily tai kun tapaaminen edellyttää erityistä tarkkaavaisuutta tapaamispaikkaohjaajilta. Tuetussa tapaamisessa tapaamispaikkaohjaaja voi olla vain sivusta seuraajana ja vaikka eri huoneessa, kuitenkin niin että kuuloyhteys tapaajiin säilyy. Valvotuissa tapaamisissa ohjaajalla on jatkuva näkö- ja kuuloyhteys tapaajiin ja ohjaaja noudattaa erityistä tarkkaavaisuutta tapaamisessa. (Kalavainen 2004, 21.)

Valvotut vaihdot voidaan määrätä silloin, kun vanhemmat eivät halua kohdata toisiinsa ja luottamus vanhempien välillä on heikko. Valvotuissa vaihdoissa lapsen siirtyminen vanhemmalta toiselle tapahtuu tapaamispaikkaohjaajien läsnä ollessa tapaamispaikassa, jolla varmistetaan lapsen turvallinen siirtyminen vanhemmalta toiselle. (emt, 22.)

Tapaamispaikka Poukamassa oli vuonna 2010 tilastoitu toteutuneita tapaamisia yhteensä 225 ja peruuntuneita tapaamisia 44. Toteutuneista tapaamisista valvottuja oli 75 ja tuettuja 150. Valvottuja vaihtoja järjestettiin 10 kertaa. Sijaishuollon kautta tapaamispaikkaan tulleita lapsia oli 25. Tapaajia oli 46 ja tavattavia lapsia oli 55. (Tapaamispaikka Poukama 2010.) Valvottuja vaihtoja järjestetään aika vähän ja valtaosa tapaamisista on tuettuja. Sijaishuollon kautta tulleita lapsia on vähän yli puolet lapsista. Huomioitavaa on, että n. yksi viidesosa tapaamisista peruuntuu.

2.3 Tapaamispaikan fyysiset tilat

Ensi- ja turvakotien liiton tapaamispaikoille on luotu yhteiset laatukriteerit, joita käytetään neuvoteltaessa yhteistyötahojen kanssa esim. palvelujen ostamisesta. Tämä lisää luotettavuutta palvelun ostajan näkökulmasta, koska he voivat luottaa, että tapaamispaikoissa on samanlaiset toimintaperiaatteet joita noudatetaan. Tilojen suh-

teen laatukriteereissä on mainittu, että tapaamispaikoissa huomioidaan eri-ikäiset lapset. Tilojen suunnittelussa tulee huomioida kaiken ikäisten tyttöjen sekä poikien tarpeet. Tapaamispaikan tilat sisustetaan kodikkaaksi ja niissä on käytettävissä pelejä, kirjoja, leluja ja askarteluvälineitä. Mikäli tiloissa on samanaikaisesti useampi perhe, tulee kaikilla olla käytössään oma rauhasa tila. (Kalavainen 2004, 24–25.)

Kuva 1 Tapaamispaikka Poukaman tiloista löytyy erilaisia pelejä, leluja ja palapelejä. Poukaman sisustuksessa on käytetty paljon värejä ja tapaamispaikka on sisustettu kodinomaisesti. Kuva: Sanna Iisakkila

Tapaamispaikan tilojen suunnittelussa tulee ottaa huomioon monia seikkoja. Tapaamispaikan tulee olla viihtyisä ja mukava paikka niin lapselle kuin aikuisellekin. Tiettyjä kriteereitä aiheuttaa myös tapaamisten valvomisen näkökulma sekä turvallisuusnäkökulma. Tapaamispaikassa tulee olla avointa tilaa, ilman suljettuja ovia niin, että valvoja pystyy kuulemaan ja tarvittaessa näkemään tapaajat. Näkö- ja kuuloyhteys on kuitenkin mielekästä toteuttaa hienovaraisesti ja niin, ettei tapaajille tule valvojista

ahdistavaa oloa tapaamisissa. Valvojien tulee päästä tilassa myös vähän sivummalle, jotta tapaaja ja lapsi saavat omaa rauhaa.

Ensi- ja turvakotien liittojen tapaamispaikkojen laatukriteereissä mainitaan, että tapaamispaikoilta löytyy myös turvallisuussuunnitelma. Tapaamispaikan tilat pitää olla turvalliset ja tiloista tulee olla kaksi uloskäyntiä. Työntekijöillä on tapaamisia valvoessaan langaton puhelin tai hälytysranneke. Erityistä huomiota tulee kiinnittää lapsen turvallisuuteen. Mikäli tapaamisissa esiintyy uhkatilanteita kaksi uloskäyntiä mahdollistaa poistumisen tiloista. Kaksi uloskäyntiä helpottaa myös tilanteissa, joissa vanhempien välillä on lähestymiskielto, jolloin voidaan estää vanhempien kohtaaminen. (emt, 24–25.)

Hagedornin (2000, 268) mukaan ympäristön mukavuuden kokeminen voidaan jakaa fyysiseen ja psykologiseen mukavuuteen. Parhaiten ihmiskeho toimii kun elimistö on tasapainossa, eikä kehoa häiritse esimerkiksi melu, kylmyys, kuumuus tai muut epämiellyttävät tunteet. Psykologiseen mukavuuteen vaikuttaa turvallisuuden tunne. Ihminen kokee turvallisuuden hyvin henkilökohtaisesti, mutta turvallisuuden tunteen kokeminen saa aikaan hyvinvoinnin ja tehokkuuden kokemuksia. Mitä tutumpi toimintaympäristö, sitä miellyttävämpi tilassa on toimia. (Alestaro & Honkamäki 2009, 13–14.) Peltonen (2004) on pohtinut ympäristöä oppimisen kannalta ja parhaiten ihminen oppii, mikäli oppimisympäristö on oppimista edistävä. Mitä nuorempi ihminen sitä enemmän ulkoisilla tekijöillä on merkitystä. Yleinen viihtyvyys, valaistus, lämpö, väri- valinnat sekä viherkasvit luovat oppimisellekin hyvän ilmapiirin. Myös psyykkinen ilmapiiri, yhteisöllisyys, avoimuus ja tukeva ilmapiiri ovat eduksi oppimiselle. (Peltonen 2004, 58.)

Valon vaikutusta tutkivat psykologit ovat todenneet, että värit vaikuttavat ihmisen elimistöön, mielialaan ja tunteisiin. Kaikilla väreillä on omat ominaisuutensa ja yksilöllinen vaikutus ihmisen tunteisiin ja käyttäytymiseen. (Reid 2003, 7.) Luukkosen (1991) mukaan väreillä voidaan tukea lapsia, jos heillä on erityisvaikeuksia. Väriä voi käyttää esineistössä ja lapsen ympäristössä. Punainen väri tukee arkaa ja ei-fyysistä lasta. Punainen antaa ikään kuin potkun liikkeelle. Oranssi voi tukea lasta, jolla on hankaluuksia tunteidensa ilmaisussa. Keltaisella voi vahvistaa lapsen itsetuntoa, etenkin jos lapsi pelkää erilaisia vertailutilanteita. Keltainen auttaa lasta myös keskittymään.

Vihreä tasapainottaa ja rauhoittaa lasta, joka joutuu lujille avioerotilanteessa. Myös kuolemantapausten kohdatessa vihreä rauhoittaa lasta suruvaiheessa. (Luukkonen 1991, 86.)

Kuva 2 Tapaamispaikan keittiössä voi laittaa ruokaa ja keitellä kahvia. Keittiöstä löytyy jääkaappi, mikro, kahvinkeitin, teenkeitin, sähköhella, astianpesukone sekä astioita. Kuva: Sanna lisakkila

Tapaamispaikka Poukaman tiloissa on eteinen, wc, yksi tapaamishuone, keittiö sekä tapaamispaikkaohjaajien työhuone. Lapsille tapaamispaikassa on mm. leluja, pelejä ja askarteluvälineitä. Tapaamispaikan sisustamisessa on huomioitu se, että tila olisi mahdollisimman kodinomainen ja viihtyisä. Jokaiselle ikätasolle on pyritty löytämään omanlaisiaan pelejä ja leluja, jotta vanhemmatkin lapset viihtyvät tapaamisissa hyvin. Sisustus on myös suunniteltu lapsen ajatusmaailmaan sopivaksi erilaisia värejä hyödyntäen.

Kokljuschkin (2001) on tutkinut fyysisten tilojen merkitystä lapsille päiväkodin näkökulmasta ja toteaa, että toimivien tilojen saavuttamiseen ei välttämättä tarvita upeita tiloja ja paljon rahaa. Tärkeintä on mielikuvitus tilankäytössä sekä innostus ja rohkeus kokeilla uusia asioita. Lapsen toiveet ja mielipiteet on hyvä ottaa tiloja suunniteltaessa huomioon. Lasten käsien tuotoksia voi myös käyttää tilojen sisustuksessa, jolloin lapset huomaavat, että heidän töitään arvostetaan. (Kokljuschkin 2001, 65, 78.)

2.4 Leikin ja lelujen merkitys lapselle

Leikki on lapselle luontainen tapa toimia. Leikki luo yhteenkuuluvuutta ja auttaa ihmisiä tutustumaan toisiinsa. On paljon leikkejä, joihin lapset ottavat mielellään aikuisiäkin mukaan. Kun aikuinen osaa heittäytyä lapsen kanssa leikkiin lapsi saa kokemuksen siitä, että aikuinen on kiinnostunut lapsen kanssa olemisesta. Ympäristöllä on myös leikille tärkeä merkitys. Ympäristö voi innostaa lasta leikkiin tai sitten se voi lamaannuttaa. Leikki voi tuoda ympäristölle uusia ulottuvuuksia lapsen mielessä. (Karlsson 2003, 21–22.) Kaikkien lasten elämään kuuluu leikki ja lelut. Lelut ovat tärkeitä, koska ne opettavat, kasvattavat ja kehittävät lasta. Lelut antavat iloa, hyvää mieltä ja nautintoa lapsille. On hyvä tiedostaa lapsen eri kehitysvaiheet ja niihin sopivia leluja. Leikki-iässä, ennen kouluun menoa lapsi käyttää aikansa pääasiallisesti leikkimiseen. Lapsen kehitykselle leikki on lähes yhtä tärkeää kuin ravinto. Leikki on osa lapsen salaista maailmaa, johon aikuisen voi olla hankala päästä. Lapsen mielikuvitus ei tunne rajoja ja myös leikin avulla lapsi pääsee irti arjesta. Leikki tuo lapsen elämään iloa, seikkailuja ja jännitystä. (Riihonen 1991, 8-11.)

Woodin (2001) mukaan leikki muodostaa lapsille rikkaan vuorovaikutusympäristön, jossa lapset toimivat yhdessä ja rakentavat keskinäisiä sosiaalisia suhteitaan. Leikkiessään lapset muuttavat materiaaleja, ideoita, toimintoja ja käyttäytymistään muodosta toiseen ja luovat uusia merkityksiä ja tulkintoja asioille. Hännikäisen ym. (1997) mukaan lapset voivat leikin lomassa keskustella monista maailmaan liittyvistä asioista, kuten syntymästä, ikääntymisestä ja kuolemasta. (Ikonen 2006, 160–161.)

Lapset piirtävät, värittävät, musisoivat, tanssivat, keksivät loruja ja sanaleikkejä. Taide on mukana lasten leikeissä sekä draamassa, jota lapset toteuttavat mielikuvituk-

sessaan ja leikeissään. Lapset ovat luonnostaan kauneudentajuisia luovissa teke-
misissään. Taide on lapsille ja aikuisillekin tapa selviytyä peloistamme. Jos laimin-
lyömme leikkiä ja kauneuskokemuksia sisältävän lapsuuden antamisen lapsille, he
kohtaavat aikuisiässä vaikeuksia (Bergström 1997, 95, 97).

Kuva 3 Poukamassa on televisio lasten elokuvien ja piirrettyjen katseluun sekä piano ja cd-soitin musiikin kuuntelua varten. Oikealla näkyy myös askartelupöytä, johon laitetaan valmiiksi askarteluvinkkejä ja tarvikkeita asiakkaille. Kuva: Sanna Iisakkila

Lastenpsykologi Marja-Liisa Sipilän mukaan lelun tulee olla lapsen ikään sopiva, jotta lapsella on valmiudet käyttää lelua. Kehittävän lelun ei tulisi olla liian valmis, vaan aktivoiva ja muunneltava niin että lapsi voi itse keksiä sille uusia käyttötapoja. Kestosuosikkileluja ovat muunneltavat palikat, legot, pallot ja pehmoletut, joihin voi sijoittaa monenlaisia tunteita sekä eläinhahmot, joihin on helppo samaistua. Nuket ja kotileikki ovat suosittuja vuodesta toiseen, kuten myös pikkuautot, joihin yleensä etenkin pojat sijoittavat inhimillisiä piirteitä. Kynät, paperi, lautapelit ja kirjat ovat myös vahvasti lasten suosiossa. Niitä lapsi voi käyttää eri ikävaiheissa luovasti eri tavoin. Usein lapset

unohtavat liian monimutkaiset tai valmiit lelut, joita ei voi käyttää monipuolisesti. (Honkamaa 2011.)

2.5 Tapaamispaikkaohjaajan rooli

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistykset ovat suurin yksittäinen taho, jotka tapaamispaikkapalveluja tuottavat. Valtaosa tapaamispaikkojen työntekijöistä ovat nykyään ammattilaisia. Vapaaehtoisten valvojen käyttöä on vähennetty paljon, koska tapaamispaikkatoiminta on muuttunut yhä enemmän ammattimaiseksi lastensuojelutyöksi. (Kalavainen Susanna 2004, 15–16.)

Tapaamispaikkaohjaajan työssä on monenlaisia haasteita. Ohjaajan tulee pystyä valvomaan tapaamisia puuttumatta liikaa vanhemman ja lapsen vuorovaikutukseen. Ohjaajan pitää koko ajan olla tilanteen tasalla, mutta olla myös omalla tavallaan huomaamaton. Ohjaajan pitää myös uskaltaa puuttua tilanteisiin, jotka eivät ole lapsen edun mukaisia. (emt.) Tapaamispaikkaohjaaja kirjoittaa jokaisesta tapaamisesta muistion, josta käy ilmi mm. se, mitä tapaamisessa tapahtui, noudatettiinko sovittuja aikoja sekä miten lapsi viihtyi tapaamisessa. Muistiot tallennetaan asiakashallintajärjestelmään, josta kaikki tapaamispaikkaohjaajat pääsevät muistioita lukemaan. Muistioista näkyy hyvin vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen kehittyminen tapaamisten edetessä.

Tapaamisten valvojan tulee varmistaa, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi tapaamisessa. Ennen tapaamisia lapsen on hyvä käydä tutustumassa tapaamispaikkaan ja työntekijöihin. Lapsen kanssa käydään hänen ikätasonsa mukaisesti läpi tapaamisen säännöt sekä keskustellaan lapsen kanssa tämän odotuksista, toiveista ja peloista tapaamisen suhteen. (Kalavainen 2004, 124.)

Lapsen ja vanhemman suhde nähdään kuuluvaksi yksityisyyden piiriin. Yhteiskunta ei pysty määrittelemään millaista on hyvä vanhemmuus yksittäisen lapsen kohdalla ja millainen on hyvä suhde vanhemman ja lapsen välillä. Usein tapaamisten valvontaa saatetaan kritisoida sen luonnottomuudesta. Valvottava lapsi ja aikuinen eivät välttämättä koe tapaamista intiimiksi ja vanhemman luovuus lapsen kanssa toimimiseen

voi kärsiä, jos hän joutuu tarkkailemaan itseään valvonnan kautta. (Kaivosoja 2004, 82.) On siis tärkeää, että ohjaaja osaa antaa tilaa lapselle ja vanhemmalle puuttumatta liikaa heidän tekemisiin tapaamisten aikana.

Usein vanhemmat miettivät mikä on oikea tapa kasvattaa lasta ja saattavat kokea avuttomuutta kasvatustehtävässään. Kasvatusneuvoja ei ole helppo antaa, sillä perheet ovat hyvin erilaisia ja perheiden rakenne vaihtelee. Perheiden arvot ja asenteet ovat erilaisia. (Peltonen 2004, 22–23.) Hoito- ja palvelualoilla ammattilaiset ohjaavat ja neuvovat asiakkaitaan lähes päivittäin. Neuvonta voidaan Faulknerin (1992) mukaan jakaa kahteen päämuotoon. Tiedon antaminen asiakkaille asioista, joista asiakas haluaa sekä tiedon antaminen asioista, jotka ohjaaja haluaa asiakkaan tietävän. Ohjaajan minäkuva, ihmiskäsitys ja persoonallisuus säätelevät hänen toimintaansa, kuten myös se millainen ohjaajan motivaatio ohjaukseen on. Keskeistä ohjaustilanteen kehittymisessä on tasa-arvoinen suhtautuminen. Näin voidaan luoda suotuisa ilmapiiri ja vuorovaikutus onnistuu. (Peltonen 2004, 103–105.)

3 MIKSI TAPAAMISPAIKKOJA TARVITAAN?

Kun lapsen perhesuhteet muuttuvat niin, että lapsi joutuu eroon vanhemmastaan tai molemmista vanhemmistaan määrätään tapaamiset valvotuiksi. Smartin (2003) mukaan John Bowlbyn 1950-luvulla esittämästä äidinriisto-teesistä asti on lapsen ero vanhemman läheisyydestä, huomiosta, huolenpidosta ja rakkaudesta tunnistettu riskiksi lapsen kehitykselle. Edelleen vanhemman ja lapsen eroa pidetään vakavana uhkana lapsen hyvinvoinnille. (Forsberg & Pösö 2004, 33–34.)

Ensi- ja turvakotien liiton jäsenyhdistysten tapaamispaikoissa tehtiin vuonna 2003 selvitys, jonka mukaan yleisimpiä syitä valvottuihin tapaamisiin olivat vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat sekä huoli lähivanhempaan kohdistuvasta väkivallasta. Viidesosa tapaamisista peruuntuu tai keskeytyy, eikä suju sopimuksen mukaan. (Huotari 2003, 4.)

Tapaamispaikka Poukamassa valvottujen tapaamisten yleisimmät syyt vuonna 2011 ovat: Vanhempien riitaisuus, etävanhemman päihteiden käyttö sekä se, että lapsi ja

tapaaja eivät tunne. Muita syitä valvottuihin tapaamisiin ovat: etävanhemman mielen-terveysongelmat, huoli lähivanhempaan kohdistuvasta väkivallasta, lapseen kohdis-
tunut väkivalta sekä seksuaalisen hyväksikäytön epäily. Tuettujen tapaamisten ylei-
simmät syyt ovat: etävanhemman mielen-terveysongelmat sekä päihteiden käyttö.
Muita syitä ovat: vanhemman tuen tarve lapsen hoidossa sekä se, että lapsi ja tapaa-
ja eivät tunne. Valtaosa tapaamisista on määrätty Poukamaan sosiaaliviranomaisen
päätöksen mukaan ja n. 10 %:ssa tapaamisissa taustalla on oikeuden väliaikaismää-
räys. (Tapaamispaikka Poukama 2011.)

3.1 Lapsen oikeus tavata etävanhempansa

1970- 80-luvuilla säädettiin useita lapsen asemaa koskevia lakeja, jolloin myös lapsi-
oikeus omana oikeudenalanaan katsotaan syntyneen. Tällöin lapsi alettiin nähdä it-
senäisenä yksilönä, jonka mielipiteet otettiin aiempaa paremmin huomioon lasta kos-
kevassa päätöksenteossa. Vuonna 1984 tuli voimaan laki lapsen huollosta ja tapaa-
misoikeudesta (LHL). Tämän lain mukaan tärkein kriteeri päätöksen teossa on lap-
sen etu. Lain mukaan lapsella on oikeus saada huoltoa molemmilta vanhemmiltaan,
lapsen tahto on huomioitava, kun vanhemmat tai viranomaiset päättävät lapsen asi-
oista. Tavoitteena huolto- ja tapaamisoikeusasioissa on saavuttaa sovinnollinen rat-
kaisu. (Aaltonen 2009, 15.) Lastenhuoltolain mukaan tapaamisoikeus on lapsen, ei
aikuisen. Kun lapsi saa pitää yhteyttä ja säilyttää suhteet molempiin vanhempiinsa ja
oppi kasvaessaan tuntemaan molemmat vanhempansa, lapsi oppii tuntemaan myös
itsensä paremmin ja voi myöhemmin ymmärtää miksi eroon päädyttiin. (Taskinen
2004, 36.)

Lastensuojelulain (2007/417) 54 §:n mukaan lapsen ollessa sijaishuollossa, on hä-
nelle turvattava lapsen kehityksen kannalta merkittävät ihmissuhteet. Lapsella on
oikeus tavata vanhempiaan, sisarusiaan ja muita hänelle läheisiä henkilöitä sekä
pitää heihin yhteyttä. Lapsen sijaishuoltopaikan sekä lapsen sosiaalihuollosta vas-
taavan tahon on edistettävä ja tuettava lapsen sekä hänen vanhempiensa ja muiden
läheisten henkilöiden yhteydenpitoa. Etäisyys ei saa olla esteenä yhteydenpitoon,
vaan sijaishuolto on järjestettävä niin että yhteydenpito onnistuu. (Lastensuojelulaki
2007.) Lapselle on tärkeää tuntea omat sukulaisensa. Yhteydet sukulaisiin ovat lap-

sen sosiaalista pääomaa, johon he voivat tukeutua tarvittaessa. (Pulkkinen 2002, 160–161.)

Valvottujen tapaamisten toteuttaminen on uudehko ilmiö, jonka vuoksi ilmiötä on tutkittu vähän. Huoltolaissa ei ole säännöstä, joka oikeuttaisi tuomioistuimen määräämään tapaamiset valvotuiksi. Tästä huolimatta ovat tuomioistuimet määränneet valvottuja tapaamisia jo pitkään. Valvottuja tapaamisia järjestetään myös sosiaalitoimessa tehtyjen sopimuksien perusteella. Eniten valvottuja tapaamisia järjestetään Ensi- ja turvakotien liiton tapaamispaikoissa. Vuonna 2008 tapaamisia toteutettiin 4107, mikä oli 400 tapaamista enemmän kuin vuonna 2007. (Aaltonen 2009, 114.)

3.2 Huoltoriidat

Vanhempien erosta aiheutuu usein lapsen ja pois muuttaneen vanhemman yhteydenpidon katkeaminen joksikin aikaa. Syitä tähän on monenlaisia. Kyseessä voi olla lapsen kanssa asuvan vanhemman tietoisesta yrityksestä etäännyttää lapsi toisesta vanhemmastaan. Syynä voi olla myös se, että pois muuttanut vanhempi on haluton tai kyvytön tapaamaan lasta, koska eroprosessi on ollut niin raskas. Kun vanhempi myöhemmin haluaisi jälleen palata lapsen elämään, voi lapsi olla jo vieraantunut vanhemmasta. Lapsen edun mukaista on tällaisissa tapauksissa aloittaa suhteen palauttaminen pikkuhiljaa. Vanhemman yhtäkkinen poistuminen lapsen elämästä on saattanut myös satuttaa lasta, eikä pettymystä helpota se, että vanhempi palaakin yhtäkkiä takaisin ja vaatii laajoja tapaamisoikeuksia. (Aaltonen 2009, 95.)

Valtaosa eroavista vanhemmista hoitaa lasta koskevat järjestelyt sovussa ilman suurempia ongelmia. Tämä on seikka, joka usein unohtuu keskusteltaessa huoltoriidoista. Niissä tapauksissa, joissa vanhemmat ovat eri mieltä lapsen asioiden järjestämisestä konfliktin taso vaihtelee. Vain hyvin harva vanhemmista ajautuu pitkään kestävään ja katkeraan kierteeseen huoltoriidoissa. (Aaltonen 2009, 21.) Nämä harvat tapaukset näkyvät kuitenkin tapaamispaikan arjessa, koska huoltoriitojen yhteydessä tapaamiset määrätään usein valvotuksi oikeuden väliaikaispäätöksellä, kunnes lopullinen päätös saadaan.

Lapsen huoltoa, tapaamista ja elatusta koskevat asiat poikkeavat paljon tavallisista riita-asioista. Normaalisti riita-asiat ratkaistaan tuomioistuimessa lopullisesti, mutta lasta koskeva asia saa oikeusvoiman vasta kun lapsi on täyttänyt 18 vuotta, joten tuomioistuimeen voidaan tulla aina vaan uudelleen. Lasta koskevissa asioissa tuomioistuimen tavoitteena on löytää ratkaisu, jonka avulla lapsi ja hänen vanhempansa rakentavat arkielämäänsä oikeudenkäynnin jälkeen. (Aaltonen 2009, 17.) Vuonna 1984 voimaan tulleen lastensuojelulain mukaan 15 vuotta täyttänyttä lasta tuli kuulla huostaan ottoon liittyvissä asioissa. Lapsen kuulemisikä on sittemmin alentunut 12 vuoteen. Lakimuutoksen tavoite on painottaa sitä, että pienikin lapsi on asianosainen itseään koskevassa lastensuojeluasiassa ja lapsen toiveet ja mielipiteet tulee selvittää etenkin huostaanottoon ja sijaishuoltoon sekä huostaanoton lopettamiseen liittyvissä päätöksissä. (Puustinen-Korhonen 1994, 5-7.) Lastensuojelulain (2007/417) 20 §:n mukaan kaksitoista vuotta täyttäneelle lapselle on varattava tilaisuus tulla kuuluksi hallintolain (434/2003) 34 §:n mukaisesti häntä itseään koskevassa lastensuojeluasiassa (Lastensuojelulaki 2007).

3.3 Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset

Moni tapaamispaikoissa käyvistä lapsista on sijoitettuja kodin ulkopuolelle, ja kuten aiemmin jo mainitsin on sijoitettuja lapsia Poukamassakin yli puolet. Tapaamispaikassa he tapaavat biologisia vanhempiaan, jotta suhde vanhempaan säilyisi, vaikka vanhemmat eivät pystyisi huolehtimaan lapsesta kotonaan. Lapset tapaavat tapaamispaikassa joko toista tai molempia vanhempiaan. Toisinaan lapsi on sijoitettu niin nuorena, että lapsi ei tunne biologista vanhempaansa.

Jos vanhempi ja lapsi eivät ole missään vaiheessa asuneet yhdessä perheenä, eikä lapsi tunne toista vanhempaa, tai tuntee huonosti, tulee lapsen voida tutustua vanhempaansa pikkuhiljaa. Näissä tilanteissa vanhemmat eivät aina osaa asettua lapsen asemaan, vaan kiirehtivät lapsi-vanhempi suhteen luomisessa. Suhdetta tulee kuitenkin rakentaa lapsen ehdoilla, niin että yhteydenpito vanhempaan on lapsen mielestä mielekästä. Ihmissuhde voi rakentua hyväksi vain myönteisten kokemusten pohjalta. (Aaltonen 2009, 94.) Usein sijoitettujen lasten kohdalla tapaamispaikkaa pidetään hyvänä paikkana tapaamisten järjestämiseen niin biologisen vanhemman

kuin sijaisvanhempienkin puolelta. Tapaamispaikka on neutraali tila, jossa tapaaja ja lapsi saavat olla rauhassa, sen sijaan että tapaamisia järjestettäisiin esimerkiksi sijaisperheen kotona.

4 TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkimusmenetelmäni olivat asiakaskysely, teemahaastattelu ja havainnointi. Toteutin opinnäytetyötäni varten asiakaskyselyn tapaamispaikan asiakkaille, niin tapaajavanhemmille kuin lapsiasiakkaillekin. Kun opinnäytetyön idea alkoi hahmottua, ajattelin, että hankin aineistoni haastattelemalla tapaajavanhempia sekä lapsia. Tämän idean unohdin kuitenkin aika pian, koska kaikille tahoille sopivan haastatteluajankohdan löytymisessä olisi ollut paljon haasteita.

Minun olisi pitänyt sopia lapsen lähivanhemman kanssa lapsen haastatteluun sopiva ajankohta, sekä tapaamispaikalle sopiva haastattelu-aika, koska koin, että lasta tulee haastatella tapaamispaikassa, jossa ympäristö on tuttu ja liittyy haastattelukysymyksiin, jolloin kysymyksiin olisi helpompi vastata. Tapaamispaikan arkeen haastattelut olisivat myös vaikuttaneet merkittävästi, koska haastattelujen aikana muita tapaamisia ei olisi voitu tapaamispaikassa järjestää. En halunnut tähän ryhtyä siksi, että tiedän miten kiireistä Poukamassa on ja miten hankalaa tapaamisaikojen sopiminen asiakkaiden kanssa saattaa olla.

Tämän kaiken pohdinnan jälkeen päädyin toteuttamaan asiakkaille asiakaskyselyn, johon kaikki tapaajavanhemmat ja lapset saisivat tietyn ajan sisällä vastata. Lapsille ja aikuisille oli omat kyselylomakkeensa, mutta molemmat lomakkeet käsittelivät samoja teemoja. Kysymyksen oli jaettu kahteen osaan, jotka käsittelivät tapaamispaikan fyysisiä tiloja sekä tapaamispaikkaohjaajien merkitystä asiakkaille. Kyselylomake sopi mielestäni hyvin tämän tyyppisen aineiston keräämiseen, jossa käsitellään fyysisistä tilaa ja tapaamispaikkaohjaajien toimintaa sekä muita ulkoisia asioita.

Haastattelulla saadaan tutkimusaiheesta varmasti enemmän irti, kun pohditaan henkilöiden syvempiä kokemuksia asioista suhteessa heidän omaan elämäänsä. Tässä työssä ei ollut tarkoitus syventyä yksittäisten henkilöiden elämiin ja kokemuksiin sen

tarkemmin, vaan saada selkeitä kehittämisen kohteita ja mielipiteitä asiakkailta konkreettisiin asioihin, joilla heidän tyytyväisyyttään tapaamisiin voitaisiin parantaa.

Tutkimuksessani on myös toimintatutkimuksen piirteitä. Toimintatutkimukselle on ominaista se, että se tapahtuu usein todellisessa tilanteessa esimerkiksi työpaikalla, asiakaspalvelussa tai sairaalan osastolla. Tutkija osallistuu itse tutkimustilanteeseen esimerkiksi yhtenä työntekijänä. Tutkimuksessani on piirteitä myös kartoittavasta tutkimuksesta, jota kutsutaan myös survey-tutkimukseksi, jossa pyritään selvittämään erilaisten ihmisryhmien käsityksiä, asenteita ja mielipiteitä haastattelemalla heitä tai käyttäen kyselylomaketta. (Peltonen 2004, 123.)

4.1 Asiakaskysely

Kyselytutkimuksessa mittaus tehdään kyselylomakkeella. Lomakkeeseen on myöhemmin tehtävä muutoksia, kun vastaaja on sen täyttänyt, joten huolellinen suunnittelu ennen kyselyä on tärkeää. Tutkimuksen onnistuminen riippuu suurelta osin lomakkeesta. Ideana on kysyä sisällöllisesti oikeita kysymyksiä tilastollisesti kiinnostavalla tavalla. (Vehkalahti 2008, 20.)

Opinnäytetyössäni käytetään laadullisen tutkimuksen menetelmiä. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista kuvata todellista elämää. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita, enemmän kuin vahvistettaisiin jo olemassa olevia väittämiä. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto kootaan todellisissa ja luonnollisissa tilanteissa ja usein suositaan ihmistä tiedonkeruun lähteenä. Tutkijan tavoite on paljastaa ennalta odottamattomia asioita. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana ei ole teorian testaaminen vaan aineiston huolellinen tarkastelu. Tutkimuksessa kohdejoukko valitaan ennalta harkiten, ei satunnaisesti. Tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan tarvittaessa olosuhteiden niin vaatiessa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2004, 152–155.)

Kyselytutkimuksen etuna on se, että kyselyn avulla pystytään keräämään laaja tutkimusaineisto. Tutkimuksessa vastauksia voidaan saada moniin asioihin useilta henkilöiltä. Kysely menetelmänä on tehokas ja säästää tutkijan aikaa. Kyselytutkimukseen

liittyy myös heikkouksia. Aineistoa saatetaan pitää pinnallisena. Muita heikkouksia voidaan pitää siinä, että ei voida varmistua siitä, onko kyselyyn vastattu huolellisesti, rehellisesti ja onko kyselyyn suhtauduttu vakavasti. Ei voida myöskään varmistua siitä, ovatko valmiit vastausvaihtoehdot olleet onnistuneita kyselyyn vastaajan mielestä. Väärinymmärryksiä on hankala kontrolloida. Kyselyvastauksien saaminen ei ole varmaa ja vastaamattomuus voi nousta suureksi. (emt, 184.)

Tapaamispaikan asiakkaille toteuttamaani kyselyä voidaan kutsua kontrolloiduksi kyselyksi. Kontrolloitu kysely voidaan Uusitalon (1995) mukaan jakaa kahteen eri kyselytyyppiin, joita ovat informoitu kysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Toteuttamaani kyselyä voidaan pitää informoituna kyselynä, koska siinä tutkija jakaa lomakkeet henkilökohtaisesti ja menee niihin paikkoihin joissa kohdejoukot ovat henkilökohtaisesti tavoitettavissa. Samalla kun tutkija jakaa lomakkeet vastaajille, hän kertoo tutkimuksen tarkoituksesta, selostaa kyselyä ja vastaa esille nouseviin kysymyksiin. (Hirsjärvi ym. 2004, 186.)

Kyselyn alussa piti selvittää, keneltä minun tulee kysyä lupa lapsen kyselyyn osallistumiseen. Aluksi ajattelin, että ilman muuta sijoitettujen lasten kohdalla luvan voisi kysyä tietenkin lapsen sijaisvanhemmalta. Asia ei kuitenkaan osoittautunut olevan näin yksinkertainen. Selvitin asian Hämeenlinnan sosiaalitoimen sosiaalityöntekijältä, joka sanoi, että vaikka lapsi olisi sijoitettu, on biologisella vanhemmalla silti oikeus päättää tällaisista asioista lapseen liittyen.

Päädyin siis siihen, että mikäli lapsi oli sijoitettu toiseen perheeseen tai laitokseen pyysin lapsen kyselylomakkeeseen allekirjoituksen lapsen tapaajalta. Mikäli taas lapsi kävi tapaamisessa vanhempien huoltajuuskiistojen takia, pyysin allekirjoituksen ja luvan vanhemmalta jonka luona lapsi sillä hetkellä asuu.

Ennen kun aloin kyselylomaketta tehdä, kysyin työelämäohjaajaltani, tapaamispaikan toiselta työntekijältä sekä yhdistyksen toiminnanjohtajalta ehdotuksia ja mielipiteitä siihen, millaiset olisivat hyviä kysymyksiä lomakkeeseen. Etenkin lapsen lomake oli minulle haastava, koska siinä pitää ottaa huomioon eri-ikäiset lapset ja tehdä kysymyksenasettelu mielekkääksi lapsen näkökulmasta. Tulimme siihen tulokseen, että

kysymykset eivät saa olla liian pitkiä ja monimutkaisia ja kysymysten pitäisi olla konkreettisiin asioihin liittyviä, joihin lapsen on helppo vastata.

Lomakkeet suunniteltuani kysyin vielä tapaamispaikkakoordinaattorin ja toisen tapaamispaikkaohjaajan mielipidettä lomakkeista ja tein tarvittavia muutoksia niihin ennen kyselyn aloittamista. Kysely toteutettiin niin, että vanhemmat täyttivät itse lomakkeen, mutta me ohjaajat olimme samassa tilassa kokoajan, ja kehoitimme kysymään mikäli jotain epäselvää olisi.

Lasten kanssa kysely tehtiin niin, että pääsääntöisesti alle 10-vuotiaat tekivät kyselyn yhdessä tapaamispaikkaohjaajan kanssa, niin että ohjaaja kyseli kysymykset ja lapsi vastasi. Yli 10-vuotiaat täyttivät kyselyn itsenäisesti. Oli muutamia tapauksia missä 9-vuotiaatkin tekivät kyselyn itsenäisesti niin halutessaan.

Tapaajille ja lapsille toteutettu kysely antaa vastauksia tutkimuskysymyksiini, kuten: Millainen on hyvä tapaamispaikka?, Mitkä asiat vaikuttavat asiakkaiden viihtymiseen tapaamispaikassa? sekä Mikä merkitys tapaamispaikkaohjaajalla on asiakkaille? Kyselylomake oli kaksisivuinen ja aikaa lomakkeen täyttämiseen varattiin jokaisen tapaamisen lopusta noin 15 minuuttia. Aikaa sai käyttää enemmänkin, mikäli oli mahdollista jäädä vielä tapaamisen päätyttyä hetkeksi.

Aikaa lomakkeen täyttöön ei kuitenkaan aina mennyt 15 minuuttia, etenkin lapsia haastateltaessa. Lapsen vastaukset olivat ymmärrettävästi lyhyempiä, kuin aikuisten. Lomake pidettiin lyhyehkönä ja ytimekkäänä kysymysten luonteen vuoksi ja siksi että saisin vastaukset juuri niihin tiettyihin kysymyksiin, joita tässä opinnäytetyössä halusin selvittää. Halusin myös, ettei kyselystä aiheudu tapaajille kielteisiä tuntemuksia sen vuoksi, että kyselyn takia tapaamisaika jäisi merkittävästi lyhyemmäksi.

Olin erittäin iloinen siitä, että juuri keneltäkään asiakkaalta ei tullut mitään negatiivista palautetta kyselystä ja siitä, että se vei tapaamisaikaa. Ainoastaan yksi vanhempi kieltäytyi kyselystä vedoten muutenkin lyhyeen tapaamisaikaan. Kaikki suhtautuivat minuun ja kyselyyni hyvin ja näyttivät olevan kiinnostuneita aiheesta. Uskon että kyselyihin oli Poukamassa vähän jo totuttukin, koska keväällä oli toteutettu asiakastytyväisyyskysely kehittämisprojektiini liittyen.

4.2 Haastattelu

Haastattelin työtäni varten myös tapaamispaikka Poukaman tapaamispaikkakoordinaattoria. Tapaamispaikkakoordinaattori vastaa tapaamispaikka Poukaman toiminnasta sekä toimii tapaamisten ohjaajana. Halusin myös omien havainnointieni lisäksi pitkään tapaamisia valvoneen ohjaajan näkökulmaa tähän aiheeseen.

Haastattelun toteutin tapaamispaikassa työajallani. Kysymyksiä oli yhteensä yhdeksän ja ne oli jaoteltu koskemaan tiloja sekä tapaamispaikkaohjaajan työtä, kuten asiakkaidenkin kyselylomakkeessa. Haastattelu oli vapaa ja keskustelumuotoinen. Haastattelun edetessä esitin lisäkysymyksiä aiheista, jotka minua kiinnostivat. Haastattelun tarkoitus ei ollut sen tarkemmin syventyä tapaamispaikkaohjaajan koko työkenttään vaan siinä keskityttiin tutkimuskysymyksien kannalta tärkeisiin aiheisiin. Haastattelusta tein muistiinpanot, jotka kirjoitin puhtaaksi pian haastattelun jälkeen. Nauhuria en kokenut mielekkääksi käyttää, koska haastattelu oli vain asiakaskyselyä tukevaa aineistoa, eikä sanatarkka taltioiminen sen takia ollut tarpeen.

Haastattelu on erityinen tutkimusmenetelmä, koska siinä ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutuksessa tutkittavan kanssa. Haastattelun etuna on se, että aineiston keräämistä voidaan säädellä joustavasti tilanteiden vaatimilla tavoilla sekä vastaajia myötäillen. Haastattelussa on enemmän vastausten tulkintamahdollisuuksia esimerkiksi kyselyyn verraten. Haastattelun etuna on, että haastateltavat voidaan tavoittaa myöhemminkin, mikäli aineistoa halutaan täydentää tai tehdä seurantatutkimuksia. Haastattelun luotettavuutta voi heikentää se, että haastattelussa saatetaan antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia. (Hirsjärvi ym. 2004, 193–195.)

4.3 Havainnointi

Halusin ottaa myös havainnoinnin mukaan tutkimukseeni muiden tutkimusmenetelmien tueksi. Tapaamispaikkaohjaajan tehtäviin nimenomaan kuuluu havainnoida ja raportoida tapaamisten kulkua ja sitä miten lapsi ja vanhempi tapaamisessa käyttäy-

tyy, joten koin että oman työni ohella olisi mielekästä havainnoida tapaamisia opinnäytetyönikin näkökulmasta.

Havainnoinnin yksi etu on se, että sillä saadaan suoraa tietoa yksilöiden, ryhmien tai organisaatioiden käyttäytymisestä ja toiminnasta. Havainnoinnin avulla päästään luonnollisiin ympäristöihin tutkimaan todellista elämää ja välttään keinotekoisuudelta. Havainnointi sopii hyvin laadullisen tutkimuksen menetelmäksi ja on hyvä menetelmä myös vuorovaikutuksen tutkimisessa sekä tilanteissa, jotka muuttuvat nopeasti ja joita ei voida ennakoida. Havainnointi sopii myös tapauksiin, joissa tutkittavilla on vaikeuksia ilmaista itseään kielellisesti kuten esimerkiksi lapset. Havainnointimenetelmiä voidaan kritisoida siitä, että havainnoija häiritsee tilannetta ja voi muuttaa tilanteen kulkua. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2004, 202.) Tapaamispaikassa uskon kuitenkin oman havainnoimiseni muuttaneen hyvin vähän asiakkaiden käytöstä, koska ohjaajat ovat paikalla joka tapauksessa aina ja heihin on totuttu.

Omassa havainnoinnissani oli pirteitä sekä systemaattisesta että osallistuvasta havainnoinnista. Systemaattisessa havainnoinnissa havainnoija on yleensä ulkopuolinen toimija ja havainnointi tehdään tarkkaan rajatussa ympäristössä. Osallistuvassa havainnoinnissa havainnoija osallistuu ryhmän toimintaan ja havainnointi muotoutuu vapaasti tilanteen mukaan. (emt, 204–205.)

5 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tässä luvussa käsittelen tutkimustuloksia, joita selvisi asiakkaille toteutetusta kyselystä sekä työntekijöiden haastatteluissa. Lopuksi kerron muutamia omia havaintojani tapaamisista. Kyselyn tuloksista ilmenneitä kehittämissuhteita käyn läpi seuraavassa luvussa tarkemmin. Kyselyn voidaan todeta onnistuneen hyvin, sillä ennakkoodotuksistani huolimatta kyselyyn suhtauduttiin asiakkaiden taholta hyvin, eikä negatiivista palautetta kyselystä juuri tullut. Asiakkaat täyttivät kyselyn mielellään muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Yksi vanhempi ja yksi lapsi eivät halunneet osallistua kyselyyn.

Kyselylomakkeita palautui yhteensä 42 kappaletta. Ihan kaikkia asiakkaita ei kuu-
kauden ajalta kerättyyn otantaan saatu. Vastauksia jäi puuttumaan myös tapaamis-
ten peruuntumisista johtuen. Tapaamisten peruuntuminen on kuitenkin tapaamispai-
kan arkipäivää, eikä siihen voi vaikuttaa. Tapaamisia peruuntuu esimerkiksi lasten tai
vanhempien sairastumisten vuoksi. Olen kuitenkin tyytyväinen siihen, että asiakkaat
kokivat kyselyn mielekkääksi vaikka siihen tapaamisaikaa kuluikin. Myös lapsen huol-
tajat ja lähivanhemmat suhtautuivat kyselyyn hyvin ja kaikki antoivat lupansa lapsen-
sa kyselyyn osallistumiseen.

5.1 Tapaajavanhempien näkökulma

Tapaajavanhempien kyselyyn vastasi 23 vanhempaa. Yksi vanhempi kieltäytyi kyse-
lystä. Muutamissa vanhempien palauttamissa lomakkeissa oli kääntöpuoli jätetty
täyttämättä, mikä saattoi johtua, siitä, että ei jaksettu keskittyä loppuun asti tai ei
huomattu kääntöpuolellakin olevan kysymyksiä. Vanhempien kyselylomake löytyy
liitteestä 1.

5.1.1 Tapaamispaikan fyysiset tilat tapaajavanhempien näkökulmasta

Aluksi vanhemmilta kysyttiin yleisesti, millaiset ovat hyvät tilat tapaamisten järjeste-
miseen. Vanhempien mielestä hyvät tilat ovat avarat, valoisat, viihtyisät, lämpimät ja
pitää olla tarpeeksi tekemistä, leluja, pelejä yms. Vastauksista kävi ilmi, että monet
ovat tyytyväisiä nykyisiin tiloihin sellaisenaan. Vastauksista nousi esille myös selkeä
kehittämisen kohde, eli tapaamispaikassa on vanhempien mielestä liian viileää ja
lämpöä pitäisi saada lisää. Osassa vastauksia myös edellisiä tiloja pidettiin parem-
pana niiden avaramman tilan vuoksi. Tekemistä vähän isommille lapsille toivottiin
myös.

Vanhempien mielestä nykyiset värit ovat sopivia tapaamispaikkaan ja heidän mieles-
tään on tärkeää, että värit ovat lapsille sopivia, kirkkaita ja selkeitä värejä oli toivo-
muksissa. Yksittäisistä väreistä keltainen oli mainittu useimmiten vanhempien vasta-
uksissa. Pelejä ja leluja tulisi vanhempien mukaan olla kaikille ikätasoisille sopivia, tä-

mä mainittiin useasti. Osa oli tyytyväisiä nykyiseen tarjontaan. Toivomuksissa oli: soittimia, lautapelejä, liitutaulu, logiikkapelejä ja piirustusvälineitä. Tässä kohtaa toivottiin myös vanhempien lasten pelejä sekä myös alle 5 -vuotiaalle enemmän leluja.

Keittiön tarpeellisuus tuli esille lähes jokaisesta vastauksesta. Ainoastaan muutamassa vastauksessa keittiön ei nähty olevan tarpeen. Yleisin vastaus oli, että keittiötä tarvitaan ruuan lämmittämiseen ja välipalojen laittoon sekä kahvin keittämiseen. Muutamissa vastauksissa keittiötä pidettiin tarpeellisena myös siksi, että voidaan järjestää syntymäpäiväjuhlia.

Poukamaan toivottiin seuraavia askarteluvälineitä: paperia, liimaa, sakset, vesivärejä, akryylivärejä, värikyniä, muovailuvahaa, sormivärejä, pahvia ja helmiä. Osalla ei tullut mitään mieleen, toiset olivat sitä mieltä, että nyt on jo tarpeeksi välineitä. Suurin osa vastaajista oli myös sitä mieltä, että tapaamispaikassa on tarpeeksi tekemistä tällä hetkellä.

Muutamit mainitsivat, että ulkoilua olisi hyvä olla enemmän, mutta tähän asiaan ei voida juuri tapaamispaikan puolelta vaikuttaa sillä, mikäli tapaaminen on valvottu, niin silloin ei ole ollut tapana ulkoilla. Tuetuissa tapaamisissa taas lähdemme ulos, mikäli tapaajavanhempi ja lapsi niin haluavat. Tapaamispaikan viihtyvyyden parantamiseen tuli vain muutamia ideoita. Pääosin vastaajat olivat sitä mieltä, että tällä hetkellä viihtyvyys on hyvä ja suuri osa jätti tämän kohdan tyhjäksi. Viihtyvyyttä voitaisiin vanhempien mukaan parantaa väreillä sekä lisäämällä lämpöä tapaamispaikkaan.

5.1.2 Tapaamispaikkaohjaajat tapaajavanhempien näkökulmasta

Tapaamispaikkaohjaajan merkitystä kysyttäessä vastauksia oli kahdenlaisia. Osa tapaajavanhemmista kokee, että ohjaajalla on merkitystä ja toiset kokivat, että ohjaajalla ei ole heille merkitystä. Muutamia vastauksia:

"Onhan se kiva, että on joku, keneltä tarvittaessa kysyä apua yms."

"Ohjaaja tuntuu tuovan turvaa sekä minulle, että lapselle"

"En tykkää jos vahditaan mun ja tyttäreni tekemisiä, mut sitä oli vain alussa"

"Kyllä ohjaaja täytyy olla, on merkitystä"

Vanhemmilta kysyttiin millaista tukea he toivoisivat tapaamispaikkaohjaajalta tapaamisten aikana. Pääosin vastauksista kävi ilmi, että tapaajat eivät koe tarvitsevansa tukea ohjaajilta. Suuri osa vastaajista oli jättänyt tämän kohdan myös kokonaan tyhjäksi. Muutamat vastasivat tarvitsevansa jutteluseuraa tarvittaessa.

Hyvä tapaamispaikkaohjaaja on vanhempien mielestä rento, avarakatseinen, puhelias, lapsirakas, iloinen, asiallinen, ystävällinen, kokenut ja motivoitunut. Useimmissa vastauksissa oltiin tyytyväisiä nykyisten ohjaajien tapaan toimia. Tässäkin kohdassa monet olivat jättäneet vastaamatta kysymykseen. Muita esille tulleita toivomuksia oli mm. se, että tapaamispaikkaohjaaja ei puuttuisi liikaa tapaamisen sisältöön vaan pysyisi taustalla. Ohjaajan toivottiin olevan valmis juttelemaan asiakkaiden kanssa.

Valmiiksi suunnitellun tekemisen suhteen oltiin pääosin kahta mieltä. Osa koki, että suunniteltu tekeminen ei ole tarpeen, vaan asiakkaat keksivät itse tekemistä. Toiset pitivät hyvänä, että valmiiksi suunniteltua tekemistä on hyvä olla ja mahdollisimman monipuolisesti. Lopuksi tapaajavanhemmilta kysyttiin vielä kehittämissuhteita tapaamispaikkaohjaajien toimintaan. Tämän kysymyksen kohdalla oli paljon jätetty vastaamatta, tai sitten oli kirjoitettu kehuja ohjaajille. Varsinaisia kehittämissuhteita ei tullut esille. Tämän kysymyksen olin lisännyt lähinnä sen vuoksi, jos jollakin olisi vielä jotain sanottavaa aiheesta, mitä ei varsinaisissa kysymyksissä tullut esille. Vastauksista päätellen tämä kysymys ei olisi välttämättä ollut tarpeen.

5.2 Lasten näkökulma

Lasten kyselyyn vastasi 19 lasta. Yksi lapsi ei halunnut vastata kyselyyn. Muutamien vastauksien puuttuminen lastenkin osalta johtuu tapaamisten peruuntumisesta. Otos

olisi ollut suurempi, mikäli kaikki kyselyn aikana olleet tapaamiset olisivat toteutuneet. Lapsilta kysytyt kysymykset löytyvät tarkemmin kyselylomakkeesta, liitteestä 2.

5.2.1 Tapaamispaikan fyysiset tilat lasten näkökulmasta

Vastausten perusteella lasten mielestä mukavinta tapaamispaikassa on pelaaminen ja leikkiminen. Myös askartelu, legot, jääkiekkopeli ja syöminen on mainittu lasten vastauksissa. Kysyttäessä mieluisimpia leluja ja pelejä, tuli vastauksia laidasta laitaan. Eniten suosiota saaneet pelit olivat: Kanin loikka, Elefun ja Myyräpeli. Lasten mieleen ovat myös: autot, pallot, jääkiekkopeli, piano, askartelu ja piirtäminen. Useita erilaisia vastauksia tuli myös, kun kysyttiin lasten lempipaikkaa tapaamispaikassa. Suosituin paikka oli punainen sohva ja muita suosittuja paikkoja olivat nojatuolit ja keittiön pöydän ääressä viihtyy myös moni. Lapset viihtyvät myös lattialla sekä isojen lattiatyynyjen päällä. Lapsien vastauksia:

”tykkään istua kaikkialla jossa on aika pehmeää”

”Tykkään istua pöydän äärellä ja askarrella ja sitten tykkään istua arkun ympärillä ja pelata pelejä!”

Kysyttäessä millaiset värit sopisivat tapaamispaikkaan tuli lasten vastauksista ilmi se, että nykyisiin väreihin ollaan tyytyväisiä. Punainen oli mainittu useimmissa vastauksissa. Osa lapsista ei osannut sanoa, mitkä värit olisivat sopivia. Yksittäisiä muita väriehdotuksia olivat: keltainen, vaaleanpunainen, viininpunainen, vihreä, sininen, vaalean vihreä, valkoinen ja pinkki. Eräs lapsista kirjoitti:

”Iloiset värit, ei tummat, eikä liian kirkkaat -> (neonvärit)”

Lapset kokivat pääsääntöisesti, että tapaamispaikassa on tarpeeksi tekemistä. Enemmän vanhemmillekin lapsille sopivia pelejä toivottiin sekä soittimia, kuten nokkahuilua ja rumpuja. Lapsilta kysyttiin myös mistä asioista tapaamispaikassa he eivät pidä, ja jälleen vastaukset olivat moninaisia. Aika moni ei osannut vastata kysymykseen tai ei vaan sillä hetkellä tullut asioita mieleen. Eräs lapsi ei pidä siitä, että

lelut ovat rikki ja yhden lapsen mielestä tapaamispaikassa on liikaa eri värejä ja pitäisi olla enemmän samaa sävyä. Yhdessä vastauksessa kävi ilmi myös se, että aluksi tapaamispaikassa on aika kylmä.

Kysymykset 7,8,9 ja 10 (liite 2) olivat lasten lomakkeissa sellaisia, joihin vastattiin kyllä tai ei. Ensimmäisenä kysyttiin olisiko lapsen mielestä mukavaa leipoa tai tehdä ruokaa tapaamisissa, johon valtaosa vastasi kyllä, kaksi lasta ei. Seuraava kysymys käsitteli askartelua, ja vastausten mukaan tässäkin tapauksessa valtaosa pitäisi askartelusta Poukamassa, ja vain yksi lapsi vastasi ei. Seuraava kysymys käsitteli soitimia ja sitä, pitäisivätkö lapset, että tapaamispaikassa olisi enemmän soitimia, johon kaikki vastasivat kyllä. Viimeisenä kysyttiin pitävätkö lapset siitä, että tapaamispaikassa on kukkia ja kasveja, johon valtaosa jälleen vastasi kyllä ja kaksi lasta ei, ja yksi vastasi en tiedä.

5.2.2 Tapaamispaikkaohjaajat lasten näkökulmasta

Lasten vastauksien mukaan tapaamispaikkaohjaajat ovat heidän mielestään mukavia. Tähän kysymykseen ei tullut kieltävää vastausta, ja onkin syytä miettiä myös kysymyksen asettelua ja sitä onko se johdatteleva. Kysymyksen olisi voinut asetella myös niin, että olisi kysynyt suoraan, että missä asioissa ohjaajat eivät ole mukavia? Lapsilta kysyttiin myös saavatko he ohjaajilta apua tarvittaessa. Vastauksia oli kahdenlaisia, osa vastasi, että saavat apua jos tarvitsevat ja osa vastasi, etteivät tarvitse apua tapaamisissa. Muutamia vastauksia:

”Joo, paitsi tähän mennessä en ole tarvinnut”

”Saan apua jos tarvitsen”

Lapsilta kysyttiin miten ohjaaja voisi auttaa heitä tapaamisten aikana. Useimmat vastasivat, että eivät tiedä, josta herää ajatus, että voisiko kysymyksen muotoilla jotenkin toisin, että siihen olisi helpompi vastata. Toiseksi yleisin vastaus oli, että he eivät tarvitse apua. Muutamat lapset kokivat tarvitsevansa ohjaajan apua käytännön asioissa kuten piirtämisessä ja esimerkiksi teipin etsimisessä. Eräs lapsi vastasi:

”Ei tule mieleen, isä ja mummo auttaa”

Lopuksi lapsilta kysyttiin vielä, onko heillä tapaamispaikassa turvallinen olo. Tähän kaikki lapset vastasivat kokevansa, että heillä on turvallinen olo tapaamispaikassa. Tämä on tietysti tapaamispaikkaohjaajan kannalta paras vastaus mitä voi saada, koska lapsen turvallisuus on juuri se tärkein asia, mikä tapaamisissa halutaan turvata.

5.3 Tapaamispaikkakoordinaattorin haastattelu

Haastattelin opinnäytetyötäni varten myös tapaamispaikka Poukaman tapaamispaikkakoordinaattoria, joka on myös opinnäytetyöni työelämäohjaaja. Haastattelulla halusin selvittää tapaamisten ohjaajan ja ammattilaisen näkökulmaa aiheeseeni. Haastattelussa käsiteltiin samoja teemoja kuin asiakkaidenkin kyselyssä, mutta ohjaajan näkökulmasta. Haastattelu toteutettiin avoimena haastatteluna. Kysymykset olin tehnyt valmiiksi, mutta haastattelun aikana tein useita lisäkysymyksiä ja tarkentavia kysymyksiä. Haastattelun ensimmäisenä teemana olivat tapaamispaikan tilat ohjaajan näkökulmasta ja toisena teemana tapaamispaikkaohjaajan työ suhteessa asiakkaisiin.

Tapaamispaikkakoordinaattori Mari Känkänen on työskennellyt Kanta-Hämeen perhetyö ry:ssä vuodesta 2006 alkaen. Hän on tänä aikana tehnyt Alvari-perhetyötä sekä toiminut tapaamispaikkaohjaajana. Vuoden 2010 elokuusta alkaen hän on toiminut tapaamispaikka Poukaman tapaamispaikkakoordinaattorina.

5.3.1 Tilojen merkitys ohjaajan näkökulmasta

Tapaamispaikkaohjaajan kannalta hyvät tilat tapaamisten valvomiseen ovat sellaiset, joissa kuulo- ja näköyhteys asiakkaisiin säilyvät. Tilat eivät saa olla liian sokkeloiset, mutta eivät myöskään liian pienet. Ohjaajan pitää päästä tiloissa myös siirtymään

sivummalle, jotta tapaajat saavat omaa tilaa. Oma uloskäynti tapaamispaikan tiloista on tärkeää ja se, että tapaamispaikan tiloissa on myös käytössä oma wc ja keittiö.

Turvallisuusnäkökulma on tärkeää huomioida tilojen suunnittelussa. Kaksi uloskäyntiä on turvallisuuden lisäksi hyödyllinen myös käytännön asioiden kannalta. Kahta ulko-ovea hyödynnetään niin, ettei vanhempien tarvitse kohdata toisiaan lapsen tuonnin ja haun aikana. Todellisia vaaratilanteita ei Känkäsen kohdalle ole osunut hänen työuransa aikana. On ollut muutamia tilanteita, joissa vanhempi tulee päihtyneenä tapaamispaikkaan, mutta näissäkin tapauksissa vanhemmat ovat lähteneet suosiolla pois.

Turvallisuuden uhka ei Känkäsen mukaan ole niinkään fyysistä, kuin ehkä enemmänkin henkistä. Toisinaan koko yhdistyksen tiloissa ei esimerkiksi ilta-aikaan ole ollut ketään muita, kuin ainoastaan tapaamisen valvoja ja tapaajat. Näissä tilanteissa Känkänen kertoo miettineensä, että mitä jos jotain tapahtuisi, mistä hän saisi apua? Henkistä turvattomuuden tunnetta voi tulla myös esille, jos on valvonut yksin tapaamisen ja jää miettimään siihen liittyviä asioita, eikä ole työkaveria kenelle asian saisi heti purettua.

Ohjaajan näkökulmasta etenkin erilaiset pelit ovat suosittuja vanhempien ja lasten keskuudessa tapaamisissa. Nukke koti on monenikäisten lasten mieleen ja sillä leikkivät myös pojat. Piirustustaulu on myös yksi keustosuosikeista. Keittiötä käytetään paljon ja keittiön pöydän ääressä istutaan, jutellaan, tehdään läksyjä yms. Vanhemmat ja lapset tykkäävät aika paljon myös askarrella Poukamassa.

Asiakkailta on myös tullut jonkin verran kehittämis ehdotuksia tilojen suhteen suoraan ohjaajille. Tilojen viileydestä on mainittu useampaan kertaan, lapset saattavat toivoa tiloihin joitain tiettyjä leluja, erilaisia askarteluvälineitä pyydetään myös toisinaan. Känkäsen omasta mielestä tiloissa on vielä kehitettävää, koska remontti on vielä kesken. Joitain seinäpintoja pitäisi saada maalattua siistimmäksi, jotta viihtyvyyttä saataisiin lisättyä. Lämpöä tiloihin pitäisi saada lisää sekä ohjaajien työhuoneen valaistusta pitäisi parantaa.

5.3.2 Tapaamispaikkaohjaajan työ suhteessa asiakkaisiin

Ohjaajan puoleen tapaamisten aikana käännetään useimmiten käytännön asioissa. Kysytään esimerkiksi ohjaajalta miten jotain tiettyä peliä pelataan. Lapset saattavat pyytää myös ohjaajia mukaan pelaamaan tai muuten hakevat ohjaajan huomiota ja pyytävät ohjaajaa katsomaan mitä he tekevät. Lapset saattavat kysellä ohjaajilta myös missä he asuvat ym. henkilökohtaisia asioita. Vanhemmat saattavat haluta jäädä tapaamisten jälkeen juttelemaan ohjaajan kanssa jos esim. lapsen käytös tapauksissa on ihmetyttänyt. Paljon kysytään myös omaan tilanteeseen liittyviä asioita, kuten onko sijaisperheen käytös tavallista muissakin perheissä. Kasvatuksellisiin asioihin pyydetään myös neuvoja ja tukea. Usein tapaajavanhemmilla on suuri keskustelun tarve oman tilanteeseensa liittyen.

Ohjaaja voi tukea asiakkaita monin tavoin tapaamisten aikana. Känkänen kertoo, että ohjaajan tehtävä on seurata ja huomioida sekä tarttua asioihin. Mallia voi näyttää omalla esimerkillä, voi auttaa esim. pelin alkuun. Ohjaaja joutuu joskus myös muistuttelemaan vanhempaa lapsen olemassaolosta, jos vanhemman huomio menee kännykällä puhumiseen tms. Ohjaaja voi myös auttaa vanhempaa juttelemaan vaikeista asioista lapsen kanssa, jos huomaa, että lasta mietityttää jokin asia. Ohjaaja myös rauhoittaa ilmapiiriä ja antaa vanhemmalle tukea, mikäli lapsi ei tottele vanhempien käskyjä.

Ohjaajan merkitys asiakkaille näkyy Känkäsen mukaan monin tavoin. Osa perheistä tarvitsee ohjaajaa vähemmän ja osa enemmän. Usein myöhemmin vanhemmat kertovat, että aluksi heitä jännitti todella paljon tulla ohjaajan ”valvonnan alle”, mutta kun he näkevät paikan ja huomaavat ohjaajien olevan ihan mukavia on jännitysikin laantunut. Vanhemmat ja lapset kertovat ohjaajille kuulumisiaan, mikä on merkki luottamuksen syntymisestä. Lapset huomaavat paljon asioita esim. jos toinen ohjaajista menee käymään vessassa, niin kysytään ”minne se toinen tati meni” tms.

Lapsille tuntuisi olevan helpottavaa myös se, että he ymmärtävät tapaamispaikassa käyvän muitakin lapsia, eivätkä he ole ainoita tällaisessa tilanteessa. Känkänen on huomannut vanhempien helpottuvan ohjaajan läsnäolosta myös silloin, kun lapsi ky-

syy vaikeita kysymyksiä, niin silloin ohjaaja voi tulla mukaan keskusteluun ja auttaa vanhempaa selittämään asian lapselle.

Lopuksi halusin vielä tietää tapaamispaikkakoordinaattorin näkökulman kysymyseen: Millainen on hyvä tapaamispaikkaohjaaja? Känkäsen mielestä hyvä ohjaaja on ystävällinen ja suhtautuu kunnioittavasti vanhempia kohtaan. Ohjaajan pitää olla myös rohkea ja uskaltaa puuttua tilanteisiin. Tilannetaju on tärkeää, että osaa suhtautua tilanteisiin oikein ja tietynlaisella herkkyydellä. Rauhallisuus on myös tärkeä ominaisuus, jotta osaa rauhoittaa tilanteita eikä mene paniikkiin vaikeissa tilanteissa. Liika hössötys ei ole hyväksi.

Ohjaajan pitää myös ymmärtää, että lapsi tulee tapaamaan vanhempansa eikä ohjaajaa. Yleinen lapsituntemus on tärkeää sekä se, että on neutraali, puolueeton ja lapsen puolella asioissa. Hyvä ohjaaja osaa keskittyä työhönsä ja arvostaa työtään sekä pitää sovituista asioista kiinni.

5.4 Omat havainnot tapaamisissa

Olen toiminut tapaamispaikka Poukamassa tapaamispaikkaohjaajana huhtikuusta 2011 alkaen tehden tuntityöntekijänä töitä ja osan tästä ajasta olen ollut 50 % palkattuna työntekijänä Poukamassa. Työskentelyni Poukamassa on ollut hyödyksi myös tälle opinnäytetyölle, koska olen saanut olla tiiviisti mukana Poukaman arjessa ja olen työni ohella myös havainnoinut lasten ja aikuisten käyttäytymistä tapaamisissa.

On mielenkiintoista seurata miten luovia ja idearikkaita lapset voivat olla. Suhteellisen pienessäkin tilassa he onnistuvat hyvin viihdyttämään itseään ja vanhempiaan. Lapset keksivät tiloissa omia ratkaisuja ja käyttötarkoituksia siellä oleville esineille. Esimerkiksi lattiatyyny muuntuu moneksi lasten leikeissä ja ne ovat selvästi lasten mieleen, koska niiden päällä voi istuskella ja makoilla ja niitä voi kasata päällekkäin ja tehdä majoja jne. Useampikin lapsi on keksinyt leikin, jossa he tekevät tyynyistä ison kasan ja hyppivät tuoilta niiden päälle.

Mielenkiintoista on ollut myös seurata, kun tapaamispaikkaan tulee jotain uutta niin lapset huomaavat sen heti. Esimerkiksi kun vanha puukeinuhevonen vaihdettiin uuteen muoviseen, niin lapset ovat heti olleet sen kimpussa ja tutkineet uutta esinettä tarkasti. Myös uusi sähköpiano huomioitiin heti ja sillä soitellaan ahkerasti. Poukamassa oleva askartelupöytä on myös kovassa käytössä. Pöydälle laitetaan aina jokin vuodenaikaan sopiva askarteluvinkki ja ohjeet, jonka mukaan lapsi ja vanhempi voivat askarrella yhdessä. Monet lapset käyvät usein katsomassa onko uusia askarteluvinkkejä tullut.

Lapset nauttivat tapaamisajasta vanhempansa kanssa, koska tapaamispaikassa ei ole häiriötekijöitä ja vanhempi keskittyy pelkästään lapseen. Lapsi kyllä huomaa jos vanhemman huomio menee toisaalle, esimerkiksi puhelimessa puhumiseen. Tällöin lapsi tulee usein hakemaan huomiota ohjaajalta. Olen ollut myös yllättynyt siitä, miten luonnollisesti lapset suhtautuvat tapaamisiin Poukamassa. Lapsille Poukama on vain yksi erilainen leikkipaikka lisää, ja he sopeutuvat tapaamispaikassa järjestettyihin tapaamisiin nopeasti. Vanhemmilla lapsilla saattaa olla enemmän ennakkoluuloja tapaamispaikkaa kohtaan.

Usein tapaajavanhemmilla on myös paljon ennakkoluuloja valvottujen tapaamisten suhteen, ennen kuin he tulevat ensi kertaa Poukamaan. Useat yllättyvät, miten kodinomainen paikka on kyseessä. Osa on saattanut luulla, että valvotut tapaamiset järjestetään jossakin kliinisessä neuvotteluhuoneessa tiukan valvonnan alla.

Valtaosa lasten ja vanhempien ajasta menee tavallisten leikkien ja pelien parissa. Vaikka Poukamassa on televisio ja videot, niitä käytetään aika harvoin. On ollut hauska huomata, miten mukavaa esimerkiksi perinteinen askartelukin on lapsien ja vanhempien mielestä. Muutamia kertoja on tullut ehdotuksia siitä, että Poukamaan hankittaisiin Playstation tai muu vastaava pelikone, mutta sellaista ei luultavasti olla hankkimassa. Uskon, että Poukamassa viihdytään juuri siksi, että siellä ei ole samoja pelikoneita ja vempaimia kuin kotona, vaan perinteisiä klassikkoleluja ja -pelejä.

6 YHTEENVETO

Tutkimustulosten perusteella tapaamispaikka Poukaman tiloihin ja ohjaajiin ollaan pääosin tyytyväisiä. Lapset tykkäävät tehdä tapaamispaikassa hyvin perinteisiä asioita, kuten leikkiä, pelata lautapelejä, piirrellä ja askarrella. Mieluiten lapset viihtyvät sohvalla ja nojatuoleilla sekä keittiön pöydän ääressä. Keittiön merkitys tuli vastauksissa myös vahvasti esille, sitä tarvitaan ja se on tärkeä monessa mielessä. Keittiön pöydän äärellä syödään, jutellaan, tehdään läksyjä ja vietetään syntymäpäiväjuhlia.

Lapset ja vanhemmat toivoivat ohjaajan apua lähinnä käytännön asioissa kuten tavaroiden etsimisessä. Tapaamispaikkaohjaaja koetaan tärkeäksi tueksi niin aikuisille kuin lapsillekin. Lapset kokevat saavansa ohjaajalta apua tarvittaessa sekä kokevat Poukaman turvalliseksi paikaksi. Osa vanhemmista ei tarvitse ohjaajan tukea niin paljon kuin toiset. Tämän vuoksi tapaamispaikkaohjaajan tulee osata puuttua tilanteisiin ja siirtyä sivuun tarpeen mukaan.

Tapaajavanhemmat pitävät hyvänä sitä, että paikalla on ohjaaja, jolta voi tarvittaessa kysyä asioita ja jonka kanssa voi jutella. Ohjaajan oli koettu tuovan turvaa niin aikuiselle kuin lapsellekin. Toivottiin myös, että ohjaajat eivät puutu liikaa tapaamisen sisältöön, vaan pysyttelevät taustalla. Vanhempien lomakkeissa oli jonkin veran jätetty vastaamatta kysymyksiin, mikä saattaa kertoa siitä, että kyselylomake oli liian pitkä tai kysymyksenasettelu epäselvä.

On ollut positiivista huomata, että vanhemmat ovat uskaltaneet antaa palautetta avoimesti myös negatiivisista asioista, niin tiloihin kuin ohjaajienkin toimintaan liittyen. Tämän perusteella voidaan nähdä, että tapaajavanhemmat luottavat tapaamispaikan työntekijöihin ja siihen, että heidän mielipiteitään arvostetaan oikeasti ja tapaamispaikan toimintaa halutaan kehittää huomioiden myös heidän näkökulmansa.

6.1 Kehittämisehdotuksia Tapaamispaikka Poukamalle

Vastauksien perusteella asiakkaat tuntuvat olevan hyvinkin tyytyväisiä tapaamispaikka Poukaman tiloihin ja ohjaajiin. Kehittämisehdotuksia tuli enemmän juuri tapaamispaikan tiloihin liittyen. Ohjaajien toimintaan ollaan pääosin tyytyväisiä. Mielestäni on

kuitenkin hyvä ottaa huomioon kaikki tulleet kehittämisehdotukset ja kehittää näitä asioita mahdollisuuksien mukaan olevien resurssien puitteissa.

Ensimmäinen mieleen tullut kehittämisen arvoinen asia on tapaamispaikan lämpötila. Tämän suhteen toimeen on tosin jo ryhdytty, ja tapaamispaikassa on parannettu ilmanvaihtoa sekä lämpimiä, enemmän lattiapintaa peittäviä, mattoja on hankittu, koska tämä ongelma on tiedostettu jo ennen kyselyä. Ehkä lisälämmitys talven kovimmilla pakkasilla on tarpeen.

Lasten kyselytulosten perusteella kävi ilmi, että valtaosa lapsista pitäisi leipomisesta ja ruuanlaitosta tapaamispaikassa. Tapaamispaikassa voisikin olla joitain yksinkertaisia perustarpeita leipomiseen. Askartelu on toinen asia, jota lapset mielellään tapaamisissa tekisivät ja tähän materiaaleja löytyykin. Tiettyjä askarteluvälineitä kuitenkin toivottiin aiempien lisäksi, joten tapaamispaikkaan voisi hankkia akryylivärejä, värikyiniä, muovailuvahaa, sormivärejä, pahvia ja helmiä.

Tapaamispaikassa voisi olla myös jotakin yhteistä askartelua, johon kaikki tapaamispaikassa käyvät lapset voisivat vuorollaan lisätä jonkin itse tekemänsä asian. Seinälle voisi tehdä esimerkiksi ison puun, jota lapset saisivat koristella. Näin lapset saisivat kokemuksen siitä, että eivät ole ainoita, jotka tapaavat vanhempiaan tapaamispaikassa, vaan Poukamassa käy paljon muitakin lapsia.

Omien havaintojeni perusteella tapaamispaikassa olisi hyvä olla myös lelujen vaihtuvuutta, koska lapset innostuvat uusista asioista ja etenkin pitkään tapaamispaikoissa käyneille lapsille vaihtelu olisi varmasti mukavaa. Erään lapsen mielestä olisi mukavaa, jos tapaamispaikassa olisi kissa. Tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, mutta resurssien salliessa voisi esimerkiksi akvaarion hankkimista Poukamaan pohtia.

Vanhempien lasten pelejä toivottiin monissa vastauksissa, mutta niistä ei ilmennyt miten vanhoille lapsille pelejä halutaan, mutta tärkeää olisi, että jokaiselle ikätasolle löytyy pelejä monipuolisesti. Etenkin teini-ikäisille sopivia pelejä ja tekemistä voisi olla enemmän. Myös liitutaulu oli mainittu toivomuksissa sekä erilaisia soittimia toivottiin enemmän, kuten nokkahuilu ja rummut. Suuria rumpuja tapaamispaikkaan tuskin

on mahdollista hankkia, mutta ehkä pienempiä rumpuja sekä rytmi- ja lyömäsoittimia voisi olla.

Tapaamispaikassa käyvillä lapsilla saattaa olla vanhempien eroon liittyviä ajatuksia, joita on vaikea käsitellä. Osa lapsista on saattanut kokea perheväkivaltaa ja vanhemman päihteiden käyttöä ja mielessä voi pyöriä ajatuksia, joita on vaikea pukea sanoiksi. Poukamaan voisi olla hyvä hankkia vaikeita teemoja käsitteleviä lasten kirjoja, joita lapsi ja vanhempi voisivat yhdessä lukea.

Sadut ja tarinat auttavat lasta käsittelemään vaikeita ja kipeitä asioita ja lisäävät lapsen ymmärrystä aikuisten maailmaan. Sadun kautta todellisen elämän asioita voidaan lähestyä varovaisesti. Et ole yksin, Pikku-Kurre -satukirja johdattelee lapsen päihteiden väärin käytön, petettyjen lupauksen, pelkojen ja yksinäisyyden maailmaan. Kirja antaa myös aikuiselle neuvoja lapsen kohtaamiseen ja auttamiseen. (Holmberg 2003, 39.)

6.2 Oman työn arviointi

Omasta mielestäni olen onnistunut opinnäytetyössäni aika hyvin, sillä tutkimusaineistoa tuli runsaasti, vaikka ihan kaikkien asiakkaiden mielipiteitä kyselyn tuloksiin ei saatu. Alussa aiheen rajaaminen tuntui vaikealta ja pohdin vieläkin, olisinko joitain asioita voinut tehdä toisin. Aiheen olisi toki voinut rajata keskittymään ainoastaan fyysisiin tiloihin, mutta tutkimusaineisto olisi voinut jäädä liian vähäiseksi. Koen, että hyvään tapaamispaikkaan ja asiakkaan siellä viihtymiseen kuuluu läheisesti myös ohjaajat ja heidän tapansa työskennellä.

Olen kuitenkin mielestäni onnistunut aiheen rajaamisessa niin, että opinnäytetyö on tiivis kokonaisuus käsittelemästäni aiheesta. Oman koulutuksenikin kannalta ohjaaminen on tärkeä näkökulma aiheeseen ja sen pois jättäminen olisi jättänyt työn jotenkin vajaaksi. Tapaamispaikan tilojen merkitystä ei ole aiemmin tällä tavoin tutkittu, mikä aiheutti työlleni myös haasteita. Lähdemateriaalin etsiminen siltä osin tuotti vaikeuksia. Tämä asia oli tiedostettu jo opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa, niin ohjaa-

van opettajan kuin itsenikin taholta. Pyrin kuitenkin löytämään aiheeseen liittyvää lähdemateriaalia ja onnistuin siinä mielestäni olosuhteisiin nähden hyvin.

Olisin voinut käyttää enemmän aikaa lähdekirjallisuuden etsimiseen, niin olisin saanut opinnäytetyöstäni siltä osin syvemmän. Kyselylomakkeista olisi voinut jättää joi-takin kysymyksiä pois tai muotoilla niitä helpommin ymmärrettäväksi, jotta vastauksia olisi saatu enemmän ja asiakkaat olisivat vastanneet jokaiseen kysymykseen. Tämän vuoksi jonkinlainen testikysely olisi ollut hyvä tehdä.

Oma kokemukseni on, että tärkein osa opinnäytetyössäni on tutkimustulokset ja niiden pohjalta tehdyt kehittämissuositukset. Tarkoituksena oli kuitenkin tehdä työ tapaamispaikka Poukamalle, jotta he saisivat tietoa siitä, miten heidän asiakkaansa tilat ja ohjaajat kokevat, sekä miten he voisivat toimintaansa ja työtään kehittää. Työni ei ole aukoton ja tämä on vain pintaraapaisu aiheeseen, mutta en silti kadu, että valitsin tämän hieman hankalankin aiheen.

Olisin voinut toteuttaa asiakaskyselyä kauemmin, saadakseni mukaan myös nyt puuttumaan jääneet asiakkaat. Silloin materiaalia olisi ollut enemmän ja otanta olisi ollut kattavampi. Tapaamispaikkakoordinaattorin haastattelua olisi voinut myös syventää, mutta en kokenut tarpeelliseksi käyttää siihen niin paljoa aikaa, koska työn tarkoitus oli selvittää asiakkaiden näkemyksiä ja niihin halusinkin keskittyä enemmän. Kuten sanottu, tämä on opinnäytetyö, jossa olen käyttänyt erilaisia tutkimusmenetelmiä, mutta tämä ei ole tutkimus. Tämä näkökulma on toisinaan päässyt unohtumaan ja olen kokenut paljon epävarmuuden tunteita tähän työhön liittyen, etenkin silloin kun kirjoittaminen ei ole edistynyt haluamallani tavalla.

Mielestäni tästä on kuitenkin hyvä jatkaa seuraaviin opinnäytetöihin. Tapaamispaikkatoiminnasta on viime vuosien aikana tehty yhä enemmän opinnäytetöitä, mikä on ollut ilo huomata. Mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe olisi vertailla eri paikkakuntien tapaamispaikkoja, ja asiakkaiden tyytyväisyyttä niihin juuri tilojen kannalta.

7 LOPUKSI

Opinnäytetyöprosessi oli haastava, mutta opin sen myötä paljon. Syvensin opinnäytetyön kautta tietojani tapaamispaikkatoiminnasta ja opin paljon tutkimuksen tekemisestä. Tapaamispaikka Poukamassa suorittamani harjoittelun ja kehittämisprojektin myötä olen saanut tutustua mielenkiintoiseen tapaamispaikkatoimintaan. Työskentelyni tapaamispaikkaohjaajana on myös antanut minulle käytännön tuntumaa opinnäytetyössä käsittelemiini aiheisiin.

Teoriatiedon etsiminen etenkin fyysisiin tiloihin liittyen on ollut haasteellista. Opinnäytetyön rakennetta olen pohtinut paljon saadakseni sen haluamaani muotoon. Halusin, että työ on selkeä ja ymmärrettävä kokonaisuus. Olen kokenut haastavaksi myös teoriatiedon ja oman käytännön kokemuksen kautta saamani tiedon yhteen sovittamisen. Työn ohella oppimani asiat ovat auttaneet työn tekemisessä ja aiheen sisälle pääsemisessä, mutta se on saattanut vaikuttaa työhöni myös niin, että en ole määritellyt asioita ulkopuoliselle lukijalle tarpeeksi tarkasti, koska olen itse ollut niin lähellä aihetta.

Kyselylomakkeiden suunnitteluun ja kysymysten selkeyteen olisin voinut käyttää enemmän aikaa, jotta olisin saanut tarkempia vastauksia kysymyksiin. Kyselylomakkeiden valinta aineistonkeruumenetelmäksi oli silti mielestäni onnistunut ja sopivin muoto tämän tyyppistä opinnäytetyötä tehtäessä. Koen myös, että tapaamispaikka-koordinaattorin haastattelu ja havainnointi olivat hyviä ja muuta aineistoa tukevia menetelmiä. Olen tyytyväinen kyselyyn vastanneiden määrään olosuhteisiin nähden, mutta toki niitä olisi ollut toivottavaa saada enemmänkin. Olen ollut tyytyväinen siihen, että vanhemmat ja lapset pääsääntöisesti olivat kiinnostuneita vastaamaan kyselyyni ja kokivat aiheen tärkeäksi.

Opinnäytetyöni tulokset antavat konkreettista tietoa siitä, miten tapaamispaikan tilat ja ohjaajat ovat asiakkaiden näkökulmasta koettu. Tutkimustuloksia ei voida yleistää, koska ne liittyvät niin läheisesti juuri tapaamispaikka Poukamaan, mutta uskon että muutkin tapaamispaikat voivat saada tuloksista vinkkejä omaan toimintaansa sekä tilojensa suunnitteluun.

Toivon, että opinnäytetyöstäni on hyötyä tapaamispaikka Poukaman toiminnalle ja työntekijöille. Aihetta on ollut mielenkiintoista tutkia ja erityisen kiinnostavaa on ollut

saada mukaan myös lasten näkökulma aiheeseen. Lopuksi haluan kiittää tapaamispaikka Poukaman työntekijöitä mahdollisuudesta saada tehdä tämä opinnäytetyö sekä tuesta, jota heiltä olen saanut koko prosessin aikana.

LÄHTEET

- Aaltonen, Anna-Kaisa 2009. Lapsioikeus ja lapsen oikeus tuomioistuimissa. Helsinki: Edita.
- Alestaro, Anna & Honkamäki, Kirsi 2009. Kuntouttava fyysinen ympäristö. Hannunharjun palvelukoti. Metropolia ammattikorkeakoulun toimintaterapian koulutusohjelman opinnäytetyö. Viitattu: 3.11.2011.
>><https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2861/kuntoutt.pdf?sequence=1><<
- Bergström, Matti 1997. Mustat ja valkeat leikit. Leikki, kaaos ja järjestys aivoissa. Juva: WSOY
- Ensi- ja turvakotien liitto 2011. Viitattu 2.11.2011.
>><http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto><<
- Ensi- ja turvakotien liitto 2011. Viitattu 25.10.2011.
>>http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/jasenyhdistykset/kanta_hameen_perhetyon_kehittami/tyomuodot/<<
- Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja 2004. Pelkoa, hämmennystä, iloa – lapsen asema valvotuissa tapaamisissa. Teoksessa Kalavainen, Susanna 2004. Valvotut tapaamiset lapsen turvana. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu n:o 33. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Tammi.
- Honkamaa, Stiina 2011. Kehittävät lelut kehiin! Viitattu: 23.11.2011.
<<<http://pilttipiiri.fi/jutut/lapsen-kehitys-ja-terveys/kehittavat-lelut-kehiin>>>
- Huotari, Sirpa 2003. Lapsen kuuleminen ensi- ja turvakotien liiton tapaamispaikoissa. Kehittämishankkeen raportti. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusyksikkö. Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön erityisosaajakoulutus.
- Ikonen, Merja 2006. Lasten vuorovaikutus ja leikki yhteisöllisyyden rakentajana. Teoksessa Karila, Kirsti & Alasuutari, Maarit & Hännikäinen, Maritta & Nummenmaa, Anna Raija & Rasku-Puttonen, Helena (toim.) 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

- Kaivosoja, Matti 2004. Mahdollisen salliminen ja ei-sallitun estäminen. Teoksessa Kalavainen, Susanna 2004. Valvotut tapaamiset lapsen turvana. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu n:o 33. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Kalavainen, Susanna 2004. Valvotut tapaamiset lapsen turvana. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu n:o 33. Helsinki: Nykypaino Oy.
- Kanta-Hämeen perhetyö ry. 2011. Perehdytyskansio.
- Karlsson, Liisa 2003. Sadutus. Avain osallistavaan toimintakulttuuriin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kokljuschkin, Mikael 2001. Unelmien päiväkotii. Kohti parempaa oppimisympäristöä. Helsinki: Tammi.
- Kuronen, Marjo 2003. Eronnut perhe? Teoksessa Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.
- Känkänen, Mari 9.11.2011. Tapaamispaikkakoordinaattori. Tapaamispaikka Poukama. Haastattelija: Sanna Iisakkila
- Lastensuojelulaki 2007/417. FINLEX 2011. Luettu 13.11.2011.
<<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P40>>
- Luukkonen, Helena 1991. Parantava sateenkaari. Väriterapiaopas. Karisto, Oy Aquarian Publications.
- Peltonen, Hannu 2004. Kasvattajana sosiaali- ja terveysalan ammattiteissa. 4. painos. Helsinki: Tammi.
- Pulkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalisen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Puustinen-Korhonen, Aila 1994. Lapsen kuuleminen lastensuojelussa. Teoksessa Törrönen Mariitta (toim.) 1994. Lapsen etu ja viidakon laki. Lastensuojelun keskusliitto. Julkaisu n:o 94. Helsinki: Painopörssi Oy.
- Riihonen, Eeva 1991. Lapsi ja lelu. Jyväskylä: Tammi.

Reid, Lori 2003. Terveyttä ja elinvoimaa väleistä. Sopusointua kehoon ja mieleen. Gummerus.

Tapaamispaikka Poukama 2010. Tilastokansio.

Tapaamispaikka Poukama 2011. Profiiliraportti 1.1.2011–31.10.2011. Sofia CRM asiakashallintajärjestelmä. Ensi- ja turvakotien liitto.

Taskinen, Sirpa 2004. Lapsen etu erotilanteissa. Opas sosiaalitoimelle. 6. painos. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Saarijärvi: Gummerus Oy.

Vehkalahti, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Tammi

LIITTEET

Liite 1

ASIAKASKYSELY

Aikuisen lomake

Tapaamispaikka Poukama

Kaikkiin kysymyksiin voi vastata vapaamuotoisesti omin sanoin.

Tapaamispaikan tilat

1. Millaiset ovat mielestäsi hyvät tilat tapaamisten järjestämiseen?

2. Millaisia värejä tapaamispaikan sisustuksessa tulisi mielestäsi käyttää?

3. Millaisia leluja, pelejä ym. tapaamispaikassa pitäisi olla?

4. Tarvitseeko tapaamispaikassa olla keittiö, ja jos tarvitsee, niin miksi?

5. Millaisia askarteluvälineitä tms. kaipaisit tapaamispaikkaan?

6. Onko tapaamispaikassa tarpeeksi tekemistä, jos ei, niin mitä puuttuu?

7. Miten tapaamispaikan viihtyvyyttä voisi parantaa?

Tapaamispaikkaohjaaja

8. Mikä merkitys sinulle on tapaamispaikkaohjaajalla, vai onko sillä merkitystä?

9. Millaista tukea kaipaisit tapaamispaikkaohjaajalta tapaamisten aikana?

10. Millainen on hyvä tapaamisten ohjaaja?

11. Onko tapaamispaikassa hyvä olla valmiiksi suunniteltua tekemistä (esim. askartelua), jos on, niin millaista?

12. Kehittämisehdotuksia tapaamispaikkaohjaajien toimintaan?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2

ASIAKASKYSELY

Lapsen lomake

Tapaamispaikka Poukama

Tämän kyselyn vastauksia käytetään Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä, jossa selvitetään millaiset ovat hyvät tilat tapaamisten järjestämiseen asiakkaan näkökulmasta, sekä miten tapaamispaikkaohjaaja voi edesauttaa tapaamisten onnistumista. Vastauksia käytetään myös tapaamispaikan palveluiden kehittämiseen.

Hyväksyn lapseni osallistumisen tähän kyselyyn

Allekirjoitus: _____

1. Mitä tykkäät tehdä vanhempasi kanssa tapaamispaikassa?

2. Mistä leluista / peleistä tapaamispaikassa pidät?

3. Missä tykkäät istua?/ Mikä on lempipaikkasi tapaamispaikassa?

4. Mitkä värit sopisivat tapaamispaikkaan?

5. Onko täällä tarpeeksi tekemistä, jos ei niin mitä pitäisi olla?

6. Mistä täällä et pidä?

7. Haluaisitko leipoa tai tehdä ruokaa tapaamispaikassa? kyllä ei
8. Pidätkö askartelusta Poukamassa? kyllä ei
9. Tykkäätkö soittimista? kyllä ei
10. Tykkäätkö että täällä on kukkia ja kasveja? kyllä ei

Tapaamispaikkaohjaaja

11. Ovatko ohjaajat mukavia, jos eivät niin miksi?

12. Saatko apua ohjaajilta jos tarvitset?

13. Miten ohjaajat voisivat auttaa sinua tapaamisissa?

14. Onko sinulla tapaamispaikassa turvallinen olo, jos ei niin miksi?

Kiitos vastauksistasi!

Liite 3

Kysely Tapaamispaikan lapsille

Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelmassa ja valmistun lähiaikoina Yhteisöpedagogiksi. Teen opinnäytetyötäni tapaamispaikatoimintaan liittyen. Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, millainen on hyvä tapaamispaikka asiakkaiden näkökulmasta ja mitkä asiat tapaamisessa viihtymiseen vaikuttavat. Opinnäytetyössä selvitetään myös sitä, miten tapaamispaikkaohjaaja voi omalta osaltaan edesauttaa tapaamisen onnistumista.

Tämä kysely kuuluu olennaisena osana opinnäytetyöhöni ja koska lapset ovat tapaamispaikan pääasiakkaita, niin haluaisimme palautetta kysyä myös lapsilta. Vastaukset käsitellään täysin luottamuksellisesti, eikä kenenkään lapsen henkilöllisyyttä voida tunnistaa opinnäytetyöstä.

Ystävällisin terveisin, Yhteisöpedagogiopiskelija Sanna Iisakkila

Lapsille esitettävät kysymykset:

1. Mitä tykkäät tehdä vanhempasi kanssa tapaamispaikassa?
2. Mistä leluista / peleistä tapaamispaikassa pidät?
3. Missä tykkäät istua?/ Mikä on lempipaikkasi tapaamispaikassa?
4. Mitkä värit sopisivat tapaamispaikkaan?
5. Onko täällä tarpeeksi tekemistä, jos ei niin mitä pitäisi olla?
6. Mistä täällä et pidä?

7. Haluaisitko leipoa tai tehdä ruokaa tapaamispaikassa? kyllä ei
8. Pidätkö askartelusta Poukamassa? kyllä ei
9. Tykkäätkö soittamista? kyllä ei
10. Tykkäätkö että täällä on kukkia ja kasveja? kyllä ei

11. Ovatko ohjaajat mukavia, jos eivät niin miksi?
12. Saatko apua ohjaajilta jos tarvitset?
13. Miten ohjaajat voisivat auttaa sinua tapaamisissa?
14. Onko sinulla tapaamispaikassa turvallinen olo, jos ei niin miksi?

Liite 4

Kysely Tapaamispaikan asiakkaille

Opiskelen Humanistisessa ammattikorkeakoulussa järjestö- ja nuorisotyön koulutusohjelmassa ja valmistun lähiaikoina Yhteisöpedagogiksi. Teen opinnäytetyötäni tapaamispaikkatoimintaan liittyen.

Opinnäytetyön tarkoitus on selvittää, millainen on hyvä tapaamispaikka asiakkaiden näkökulmasta ja mitkä asiat tapaamisessa viihtymiseen vaikuttavat. Opinnäytetyössä selvitetään myös sitä, miten tapaamispaikkaohjaaja voi omalta osaltaan edesauttaa tapaamisen onnistumista.

Tämä kysely kuuluu olennaisena osana opinnäytetyöhöni, mutta antamanne vastaukset auttavat myös Tapaamispaikka Poukamaa kehittämään tapaamispaikan tiloja ja palveluita asiakkaiden tarpeisiin sopivammaksi.

Vastauksenne käsitellään täysin luottamuksellisesti, eikä kenenkään henkilöllisyyttä voida tunnistaa opinnäytetyöstä.

Ystävällisin terveisin,

Yhteisöpedagogiopiskelija Sanna Iisakkila

Liite 5

Tapaamispaikkakoordinaattorin haastattelu

Tilat

1. Miten kauan olet työskennellyt tapaamispaikkaohjaajana / koordinaattorina?
2. Millaiset ovat ohjaajan kannalta hyvät tilat tapaamisten valvomiseen?
3. Miten merkityksellinen turvallisuusnäkökulma (esim. 2 uloskäyntiä) on tapaamispaikassa? Oletko kohdannut vaaratilanteita?
4. Mitä lapset ja vanhemmat mieluiten tekevät tapaamispaikassa?
5. Onko asiakkailta tullut suoria kehittämissuhteita / toiveita tilojen suhteen? Mitä itse tiloissa kehittäisit?

Tapaamispaikkaohjaajan työ

6. Millaisissa tilanteissa lapset tai aikuiset kääntyvät ohjaajan puoleen tapaamisen aikana? Millaisiin asioihin tarvitsevat apua?
7. Miten ohjaaja voi tukea asiakkaita tapaamisten aikana?
8. Millainen merkitys asiakkaille on tapaamispaikkaohjaajalla sinun näkökulmastasi?
9. Millainen on mielestäsi hyvä tapaamispaikkaohjaaja?